

Yazarlar/Authors

Kübra ÇELİK* Halil SAĞLAM**

Makale Adı/Article Name

Kemalettin Tuğcu'nun Çocuk Romanlarında Rol Model Karakterler ve Erdemler Eğitimi¹

Role Model Characters and Virtues Education in Kemalettin Tuğcu's Children's Novels

ÖZ

Çocukların erdemli bireyler olarak yetişmesinde hikaye edici metinlerin büyük önemi vardır. Teknoloji bağımlılığın hızla arttığı değerlerin hızla yozlaştığı modern çağda erdemleri telkin eden hikaye edici metinlerin de önemi artmaktadır. Bu konuda çocuklara rol model olacak ve erdemler üzerine kurgulanan romanların belirmemesi gerekmektedir. Kemalettin Tuğcu'nun çocuk romanları erdemler ve rol model karakterler bakımından değerlendirilecek niteliktedir. Bu çalışmada Kemalettin Tuğcu'nun çocuk romanları rol model ve erdemler bağlamında incelenmektedir. Çalışmada elde edilen bulgular 2019 Türkçe Öğretim Programı'ndaki erdemler temasıyla ilişkilendirilmektedir. Çalışmanın temel amacı Kemalettin Tuğcu'nun romanlarını Türkçe eğitime ve çocukların karakter gelişimine bakan yönüyle değerlendirmektir. Çalışma dört ana bölüme ayrılmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın amacı, önemi, yöntemi, problem durumu, kapsam ve sınırlılıkları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde rol model ve karakter eğitimi kavramları tanımlanarak bu kavramların edebî eserlerle ilişkisi değerlendirilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde elde edilen veriler değerlendirilmektedir. Çalışmanın sonuç ve öneriler bölümünde ise incelenen romanların Türkçe eğitime bakan yönü ortaya konulmuştur. Yapılan değerlendirme sonucuna göre Kemalettin Tuğcu'nun romanlarının Türkçe eğitime uygun olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kemalettin Tuğcu, rol model, karakter eğitimi.

ABSTRACT

Narrative texts have a great importance in raising children as virtuous individuals. In the modern age, where technology addiction is rapidly increasing and values are rapidly corrupting, the importance of narrative texts that inculcate virtues is also increasing. In this regard, novels that will be role models for children and that are based on virtues should not appear. Kemalettin Tuğcu's children's novels are qualified to be evaluated in terms of virtues and role model characters. In this study, Kemalettin Tuğcu's children's novels are examined in the context of role models. The findings obtained in the study are associated with the theme of virtues in the 2019 Turkish Curriculum. The main purpose of the study is to evaluate Kemalettin Tuğcu's novels in terms of Turkish education and character development of children. The study consists of four main parts. In the introduction part of the study, information is given about the purpose and importance of the research, the problem situation, scope and limitations. In the second part of the study, the concepts of role model and character education were defined and their relationship with literary works was evaluated. In the third part of the study, the data obtained are evaluated. In the conclusion and suggestions section of the study, the aspect of the examined novels regarding Turkish education has been revealed. According to the results of the evaluation, it has been seen that Kemalettin Tuğcu's novels are suitable for Turkish education.

Keywords: Kemalettin Tuğcu, role model, character education.

* Öğretmen, Türkçe Eğitimi Bilim Uzmanı, TC Milli Eğitim Bakanlığı, kubracelik007@hotmail.com. ORCID: 0000-0002-9138-0912

** Doç. Dr., Sİ.Ü. Eğitim Fak. Türkçe Eğitimi Bölümü, mhahil.sglam@gmail.com. ORCID: 0000-0001-7557-7021

¹ Bu makale "Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında Rol Model Karakterler ve Erdemler" (Çelik, 2021) başlıklı tezden yararlanarak hazırlanmıştır.

Extended Abstract

The concept of model means an object or person who is an example, taken as an example, and has a feature worth being taken as an example. The role model individual can be a member of the family in direct interaction, or it can be someone outside the family. In indirect interaction, any book, a movie character, an artist, an athlete or a religious official can also act as a role model. In this way, the individual can establish a role model relationship with the person he feels close to.

The main purpose of character education is for people to consciously and willingly choose the good and the positive. Making an effort in line with this goal also contributes to being beneficial to himself and other people. The realization of this is when people internalize social and moral values and make them personal. There are various tools and ways used to transfer social and moral values to children through character education.

The characters in children's books should be as satisfying and believable as in real life. The strengths and weaknesses of the characters should be easily seen in the books. In particular, unusual characters should be included in the story. The good or bad behavior of the characters should be in accordance with the children's reality. The characters should have a developing or growing structure as the story continues. The author should be able to put himself in the place of the heroes while describing the event and should not forget that he can be taken as a role-model with the heroes.

Role model characters are imaginary friends of children. Thanks to them, they get ideas to find solutions to their problems. They contribute to the linguistic, social, personality and psychological development processes of children and give them the opportunity to acquire experiences that are important to them. In this way, what is wanted to be adopted and taught to children is conveyed through these characters.

Characteristics of Role Model Characters in Novels

In the novels 64 children's role models were identified in Kemalettin Tuğcu's 55 children's novels, which were sampled. These models consist of 16 girls and 48 boys according to their gender. According to their parental status, 28 of these children are orphans. 36 children have parents. According to school-work status, 20 of the children are workers, 25 are students, and 16 are both child workers and students. A child is not of school age. According to their living areas, 12 and 42 of the children live in the city. All of these children have the characteristics of the social environment in which they live. Children have a helpful, hardworking, respectful and honest character. 94 adult role model characters were identified in 55 children's novels that were sampled. Of the adult role model characters, 23 are women and 71 are men. All of the women are housewives, 12 of the men are educators (teacher-manager), and 5 of them are doctors. The rest do different jobs and occupations. According to their living areas, 6 of the role model characters are villagers and 87 are urban. The characters are helpful, compassionate, guiding, tolerant and fair.

Narrative texts have an important contribution to children's education. As a matter of fact, it is recommended to use narrative texts as much as possible in primary and secondary education curricula. Therefore, it is important to recognize the narrative texts that will be recommended to students. The texts should have the quality to contribute to personal development. In particular, texts based on characters that will be role models for children should be preferred.

There are adult characters such as mother, father, grandfather, doctor, teacher, policeman, lawyer, fisherman, blacksmith in the novels. The mothers in the novels are usually women who have been abandoned by their husbands. Mothers who struggle alone to care for their children are strong, well-mannered, sensitive, intelligent, altruistic and patient. The physical and mental characteristics of mothers are generally positive. They make every sacrifice for their children. Apart from these, there are also examples of negative mothers in the novels. Such mothers provide a comparison opportunity for mothers who will be role models for children.

Tuğcu has chosen his characters according to the subject he will deal with and the message he wants to give. The diversity of the characters in children's literature in terms of age, gender, living environment and reality is beneficial for readers. With the inclusion of adult characters, the age variety of the characters was ensured. For some messages to be given to child readers, it would be appropriate to include adult characters in the novels. It is thought that the presence of child and adult characters in the works will have a positive effect on the acquisition of exemplary behaviors such as love of children, respect for elders, being a guide, solving problems, and neighbor relations.

Conclusion and Recommendations

1. Novels appeal to individuals between the ages of 11-14. Therefore, they are a product of children's literature.

2. The main characters in the novels are helpful, respectful, hardworking, determined, self-sacrificing, generous, honest, loyal and contented. Therefore, they are the types that children will take as role models.

3. Heroes is compatible with the "Virtues" theme in the Turkish Curriculum and contributes to the personal development of children. Named works.

4. Among the novels examined, the novels that give the most place to child role model characters are the works called Çocuklar Adası ve Aradaki Demir Kapı.

Among the novels examined, the novels with the highest number of adult role model characters are the novels İncili Terlik, Ahretlik ve Adını Değiştiren Çocuk.

5. When the role national characters are examined in terms of their genders, it is seen that boys are given more space than girls in the works. This determination stems from the author's living in a male-dominated society.

6. All of the main characters in the novels are positive characters. Positive characters are rewarded for their positive behavior at the end of the novel. Side characters, representing the opposing thematic power of positive protagonists, are often negative. The opposing thematic forces allow the child reader to compare.

7. Awareness about orphaned children is created in the novels. These children, who struggle against the difficulties of life, have the feature of being a role model for the readers.

According to the result of the research, Kemalettin Tuğcu's novels can be used in Turkish education. Therefore, the novels are recommended for child readers.

Giriş

Kemalettin Tuğcu, Türk edebiyatında çocuk romanlarıyla tanınan önemli bir şahsiyettir. Yazar, çok sayıda kaleme aldığı romanlarıyla çocukların okuma alışkanlığının ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlamıştır. Tuğcu'nun romancılık yönü hakkında farklı çalışmalar bulunmaktadır: (Arlı, 2005), (Şimşek, 2005), (Arıcan, 2006), (Güven, 2007), (Güney, 2007), (Nacar, 2008), (Yalanız, 2013), (Çorapçı, 2019), (Oruç, 2019), (Çolak, 2019). Rol model odaklı bu çalışmada Tuğcu'nun romanları Türkçe eğitimiyle ilişkilendirilmektedir. Çalışmanın Türkçe eğitimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Bölüm

1.1. Problem Durumu

Bu çalışma, Kemalettin Tuğcu'nun çocuk romanlarında yer alan rol model karakterlerin tespit ve tasnif edilerek Türkçe Öğretim Programındaki (2019) "Erdemler" teması bağlamında incelenmesine yöneliktir. Bu çalışmanın problemi "Kemalettin Tuğcu'nun çocuk romanlarındaki rol model karakterler kimlerdir? Bu rol model karakterler çocuk okurlara hangi erdemleri aktarmaktadır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu problem doğrultusunda belirlenen alt problemler şu şekildedir:

1. Kemalettin Tuğcu'nun çocuk romanlarındaki rol model karakterler kimlerden oluşmaktadır?
2. Kemalettin Tuğcu'nun çocuk romanlarındaki rol model karakterlerin nitel ve nicel özellikleri nelerdir?
3. Kemalettin Tuğcu'nun çocuk romanları hangi erdemleri içermektedir?
4. Kemalettin Tuğcu'nun çocuk romanları Türkçe derslerinde materyal olarak kullanabilir mi?

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocuk romanları çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Türk edebiyatında özellikle Cumhuriyet'ten sonra çocuklara yönelik çok sayıda roman kaleme alınmıştır. Fakat bu romanların çocuğa görelilik yönü tartışma konusudur. Çocuk romanlarının çocuklara rol model olacak karakterler üzerine kurgulanması önemli bir husustur. Çünkü çocuk; roman karakteriyle özdeşleşmekte, ona benzemeye çalışmakta, onunla üzülmekte ve onunla sevinmektedir. Çalışmada çocuk romanlarındaki ana ve yan karakterlerin çocuklara rol model olma yönleri incelenmektedir. Çalışmanın temel amacı, çocuk romanlarının rol model olma yönleriyle tavsiye edilebilirlik yönünü ortaya çıkarmaktır.

1.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma kapsamında yazarın 1968-1982 yılları arasında İtimat Kitabevi tarafından yayımlanan 55 romanına yer verilmiştir. Romanlar kronolojik olarak şu şekilde belirlenmiştir: Babasının Oğlu (1968), Düşkün Çocuk (1968), Maymunlar Adası (1968), Anasının Kuzusu (1969), Çalınmış Çocuklar (1970), Hırsızın Oğlu (1970), Küçük Adamlar (1970), Altın Rüyası (1971), Ekmek Parası (1971), Komşularımız (Bitişik Komşular) (1971), Çocuklar Adası (1972), Kaçık (Kaçık Garip Bir Adam) (1972), Yer Altında Bir Şehir (1972), Kardeşim Tomris (1973), Korkunç Yıllar (1973), Küçük Kaptan (1973), Arkadaşım Teoman (1974), Balıkçı Güzeli (1974), Garip (1974), Küçük Çıracık (1974), Unutulan Çocuk (1975), Üç Arkadaş (1975), Altın Bilezik (1976), İncili Terlik (1976), Sokak Çocuğu (1976), Üvey Baba (1976), Adını Değiştiren Çocuk (1977), Çiftlikteki Sürgünler (1977), İçler Acısı (1977), Çocuksuzlar (1977), Görmeyen Yavru (Görmeyen Yavrucuk) (1977), Öksüz Murat (1977), Talihsiz Çocuk (1977), Bizim Mahallenin Çocukları (1978), Bu Toprağın Çocukları (1978), Kimsesiz Çocuklar (1978), Pasifikte Bir Türk Genci (1979), Yetim Malı (1979), Yolunu Şaşırın Adam (1979), Eskici Baba (1982), Köyünü Unutan Adam (1982), Ah Bu Çocuklar (TY), Ahretlik (TY), Aradaki Demir Kapı (TY), Benim Babam (TY), Çocuk Pazarı (TY), Huysuz Çocuk (TY), Kimsesiz Adam (TY), Köye Gelen Yabancı (TY), Küçük Gazeteci (TY), Öksüz Oğlan (TY), Serseri Çocuklar (TY), Yavrucuk (TY), Yuvadan Uzak (TY), Zavallı Büyükbaba (TY).

Kemalettin Tuğcu'nun romanları üzerine yapılan tez çalışmalarında araştırmacıların Damla, Nehir, Serhat, Ünlü ve Kurtuluş yayınevleri tarafından yayımlanan eserleri kullandıkları tespit edilmiştir. Çalışmada araştırmacılara karşılaştırma imkânı sunmak için yazarın İtimat Kitabevi tarafından yayımlanan romanları tercih edilmiştir.

Romanlarda tespit edilen bulgular, Türkçe Öğretim Programı'nda (2019) yer alan "adalet", "azim", "yardımlaşma", "diğerkâmlık", "dostluk", "dürüstlük", "güven", "kanaatkârlık", "sevgi", "merhamet", "saygı" ve "vefa" erdemleriyle ilişkilendirilmiştir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma nitel araştırma olup tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada verilere doküman analiziyle ulaşılmıştır. Çalışma kapsamındaki romanlar, Türkçe Öğretim Programı'ndaki (2019) "Erdemler" teması ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın nicel kısmı da bulunmaktadır. Bu kısımda tespit edilen erdemler ve rol model karakterler, sayısal değerlerle ortaya konulmuştur. Elde edilen nicel veriler çalışmada tablo halinde sunulmuştur. Kemalettin Tuğcu'nun çocuklara yönelik çok sayıda romanı bulunmaktadır. Bu çalışmada 55 çocuk romanı "basit seçkiz" yöntemle seçilmiştir. Çalışma, bu yönüyle evren örneklem modelidir. Çalışmada elde edilen veriler, çalışmanın bulgular bölümünde romanların kısaltmalarına göre sunulmuştur. Bulgular, çalışmanın hacmi düşünülerek birer örnekle sınırlandırılmıştır. İncelenen romanlar çalışmanın sınırlılıklar bölümünde gösterilmiştir. Çalışma deseninin başarılı olabilmesi için elde edilen bulgular çalışmanın üçüncü bölümünde alt başlıklara ayrılmıştır.

Çalışmanın bulgular bölümünde romanlardan yapılan alıntılar için romanların kısaltmaları kullanılmıştır. Aynı kısaltmalardaki anlam karışıklılığını önlemek için roman kısaltmalarının bir kısmına sayısal üst değer verilmiştir. Bu romanların kısaltma karşılıkları şunlardır: K¹: Kaçık, K²: Komşularımız, KA¹: Kimsesiz Adam, KA²: Küçük Adamlar, KÇ¹: Kimsesiz Çocuklar, KÇ²: Küçük Çıracık, SÇ¹: Serseri Çocuklar, SÇ²: Sokak Çocuğu. Çalışmada yayın tarihi belirlenmeyen romanlar TY kısaltmasıyla belirtilmiştir. Roman adları yanındaki "(TY)" ifadesi Tarih yok ifadesini karşılamaktadır.

2. Bölüm

2.1. Rol Model Kavramı

Model kavramı, "örnek olan, örnek alınan, örnek alınmaya değer bir özelliğe sahip bulunan nesne veya kimse" anlamına gelmektedir (Ayverdi, 2010: 831); Türkçe Sözlük'te kavram "Örnek olmaya değer kimse veya şey, örnek, paradigma" anlamlarını da içermektedir (Akalin vd.,2011: 1693). Bu bağlamda model kavramının rol model kavramıyla ilişkili olduğu düşünülebilir. Rol

model birey, doğrudan etkileşimde aile fertlerinden biri olabileceği gibi aile dışından biri de olabilir. Dolaylı etkileşimde ise herhangi bir kitap, bir film karakteri, bir sanatçı, bir sporcu ya da bir din görevlisi de rol model görevini üstlenebilir. Birey, bu şekilde kendisine yakın hissettiği kişiyle rol model ilişkisi kurabilir. Birey, bu ilişkide kendini rol modelin yerine koymakta, onun davranışlarını benimsemekte ve kişiliğiyle bir bütün olmaya çalışmaktadır (Ekşi ve Ersoy, 2020: 146). İnsan; hayatının ilk evrelerinde anne, baba ve yakın akrabalarını rol model alırken zamanla bu rol modellerin yerini arkadaşları, film veya kitap kahramanları almaktadır. Bu yönden kitaplardaki kahramanların ahlaki ve sosyal bakımdan uygun kahramanlar olmaması, çocuk okurların kendilerini kötü bir modelle özdeşleştirmesine neden olabilir. Bu durum çocuklar için eser üreten yazarların ne denli zor ve önemli bir görev üstlendiklerini göstermektedir (Yavuzer, 2001: 188). Bireyin içinde bulunduğu sosyal şartlar, yaşam tecrübesi ve gözlemleri karakter gelişiminde oldukça etkilidir. Dolayısıyla rol model belirlerken bireyin içinde bulunduğu sosyal şartları ve değer yargılarını da birlikte düşünmek gerekmektedir. Hikâye edici metinlerde rol model karakterler iki grupta ele alınmaktadır (Bozkurt, 2018). Beğenilen ve istenilen özellikleri temsil eden rol modeller “pozitif rol model”, kaçınmak istenen davranış ve tutumları temsil eden rol modelleri ise “negatif rol model” olarak tanımlanmaktadır. Pozitif rol modeller, kazandıkları başarılarla öne çıkan kişilerle özdeşleştirilmekte ve birçok kişinin amaçlarını gerçekleştirmesinde ilham kaynağı olarak görülmektedir. Okurun istediği karaktere sahip olabilmesi için onu motive etmektedir. Negatif rol model ise pozitif rol modelin aynadaki ters görüntüsüne benzetilebilir. Kişinin uzak durmak istediği davranış ve tutumları yansıtmaktadır. Çocuklar bazı dönemlerde değer verdikleri kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarını örnek alıp özümsemektedirler. Onlara benzemek, onlar gibi olmak istemektedirler. Çocuk kitapları, bu amaçla model alınacak yeni karakterler içermeleri bakımından önemli araçlardır. Rol modeller, çocukların girişimciliğini artırmakta ve onlara kişilik kazandırmaktadırlar.

2.2. Karakter Eğitimi

Karakter eğitimi, öğrencilere belli bir ahlak anlayışı kazandırmak isteyen sistematik bir süreçtir. Temeli ailede başlayan karakter eğitimi okullarda örtük veya açık programlarla devam eder. Karakter eğitiminin temel amacı toplumda erdemli bireyler yetiştirmektir. Ekşi ve Katılmış (2020: 7), bu konuyla ilgili olarak “Karakter eğitimine yönelik faaliyetler, öğrencilerin karakter gelişimine destek olmak gayesi ile yapılmaktadır. Karakter gelişiminde aile, okul ve içinde yaşanılan sosyal çevrenin etkili olmasından dolayı karakter, bireyin nitelikleri ile adı geçen değişkenlerin değer yargılarından etkilenerek teşekkül etmektedir. Karakter; insanın zihinsel, duygusal ve bedensel etkinliklerinin sonucunda ortaya çıkan davranışlarına çevrenin verdiği değerdir” ifadelerini kullanırlar.

Karakter eğitiminin temel amacı, insanların bilinçli ve istedik olarak iyi olanı seçmesini sağlamaktır (Alver ve Kesicioğlu, 2019). Bu amaç doğrultusunda kişinin çaba göstermesi, kendine ve başka insanlara yararlı olmaya çalışması gerekmektedir. Toplumsal ve ahlaki değerlerin karakter eğitimi ile çocuklara aktarılmasında kullanılan çeşitli araçlar vardır. Didaktik şiirler ve eğitici hikâye edici metinler bu araçların başında gelir. Edebî eser olarak nitelenen bu araçların çocukların kişisel gelişimine önemli katkısı vardır.

2.3. Edebî Eserlerde Karakter Eğitimi

Edebî eserler yoluyla karakter eğitimi temelde değerler eğitimi uygulamalarının sonucunda ortaya çıkmıştır. Şimşek’in tespitlerine göre (2015:81) “*öğrenciler arasında yükselen şiddet eğilimleri; yalan söyleme, kopya çekme ve hırsızlık olaylarında artış; anne-babaya, öğretmene, yetkili kişilere karşı gelme; iş ahlakında düşüş; kişisel ve toplumsal sorumluluk bilincinde azalma; kendine zarar verici davranışlarda (madde bağımlılığı ve intihar) artış*” değerler ve karakter eğitiminin önemini hergeçen gün daha fazla arttırmaktadır. Nitekim son yıllarda değerler eğitimiyle ilgili hedef kazanımlara millî eğitim ders programlarında çok daha geniş yer verilmektedir. Bu konuda çocukların gelişim düzeylerine uygun ders kitaplarında materyal olarak kullanılacak hikâye edici metinlere ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü değerler eğitiminde edebî eserlerden önemli ölçüde yararlanılabilmektedir. Öğrenciler edebî metinlerde geçen rol model

karakterlere özenmektedirler. Eserin okurlara verdiği mesaj ve bu mesajın etkileri, çocuk okurun kişisel gelişimine katkı sağlamaktadır (Uzuner Yurt, 2011: 71). Hikâye edici metinlerde karakterler, “yazarın sözcüsü” olarak okura verilmek istenen mesajları iletir. Postmodernizm akımının etkisiyle edebiyatta karakterler aracılığıyla okura mesaj iletme, son zamanlarda azalma göstermiştir. Ancak çocuk edebiyatında bu durum halâ devam etmekte ve yazarlar, sözcü olarak görevlendirdiği karakterlerine sorumluluklar yüklemektedirler (Karataş, 2014: 65). Hikâye edici metinlerde farklı türde karakter oluşturma yöntemleri uygulanmaktadır. Eserlerde genellikle kötülerin fiziksel özellikleri çirkin; iyilerin fiziksel özellikleri ise güzel sıfatlarla anlatılmaktadır. Yazar, kahramanların dış görünüşlerini tasvir ederek okurlara kahramanların kişilik özelliklerini tanıtmaktadır. Okurlar, böylece fiziksel özellikler ile kahramanların kişiliği arasında ilişki kurarak kahramanları tanımaktadırlar (Sever, 2019: 99). Çocuklar için kaleme alınan eserlerde kahramanların diyalogları önemlidir. Yazarlar kahramanları konuşarak eserlerinin monotonlaşmasını önlemektedirler. Yapılan araştırmalara göre kahramanların konuşma tarzı ve konuşurken kullandığı sözcükler çocuk okurları olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Buna göre çocuk kitaplarında rol model karakterler konuşmalarında samimi ve inandırıcı olmalıdırlar. Kitaplarda karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri kolaylıkla görülmelidir. Özellikle hikâyede sıra dışı karakterler de yer verilmelidir. Karakterlerin iyi veya kötü davranışları çocuk gerçekliğine uygun olmalıdır. Hikâye devam ederken karakterler gelişen ya da büyüyen bir yapıya sahip olmalıdır (Karatay, 2020: 103-104). Yazar, olayı anlatırken kendisini kahramanların yerine koyabilmeli kendisinin de kahramanlarla birlikte rol-model alınabileceğini unutmamalıdır.

Çocuk kitapları çocuklara hayata farklı pencerelerden bakmayı öğretmektedir. Dolayısıyla kitaplardaki kahramanlar, çocuklara şahsi sorunlarını çözmede yol gösterici olmalıdır. Çocuklar, eserdeki kahramanın sorunlara eğiliminden yol çıkarak şahsi sorunlarını çözebilirler. Bu yüzden yazar; kahramanlarını çok iyi tasarlamalı, çocuk okurlara yol gösterebilecek kişilerden oluşan bir dünya oluşturmalı, okurda merak duygusu uyandırmalı ve sorunlarını çözmesine yardımcı olabilecek etkin bir rol oynayarak toplumun değer yargılarını okura iletme sorumluluğunu taşımalıdır (Demirel vd. 2011: 65). Ancak bunu yaparken karakterleri ulaşılmaz ve kusursuz bir şekilde değil, gerçek hayattaki eksik yönleri ve zaaflarıyla da ele almalıdır. Çocuk okur, kitaplarda karşısına çıkan hatasız ve kusursuz karakterleri kendine yakın bulmakta zorlanmaktadır. Bu da onun karakterle özdeşleşim kurmasını zorlaştırmakta ve eserde anlatılanları yadırgamaktadır. Bu yüzden çocuk okur, eserde eksik tarafları olan yan karakterlerle daha fazla daha çok duygusal bağ kurmaktadır (Ural, 2013: 47-48). Kitaplardaki karakterler, olayları yaşayan veya olayların oluşmasında etkili olan unsurlardır. Hayat boyu süren öğrenmeler, okul öncesi dönemde, 0-6 yaş aralığında, başlamaktadır (Kürkçüoğlu, B.U, 2010). Bu yaştan itibaren çocuklar, yakından uzağa yakın çevrelerindeki kişileri rol model olarak almaktadırlar. Sözelimi sorunlarını çözmede şiddete başvuran birini rol model alan çocuk, kendi sorunlarını bu şekilde çözmeye çalışmaktadır (Ersanlı, 2007: 323-326). Dolayısıyla çocuklar için kaleme alınan eserler, çocuğun rol model alacakları karakterler üzerine kurgulanmalıdır. Çocuğun taklit edilen davranışla toplum içinde etkin bir rol alması ve topluma uyum sağlaması model alma ile kolaylaşmaktadır. Rol model karakterlerin toplumsal davranışlarda kalıcı bir etkisi vardır. Rol model alınan karakterler, çocukların hayali arkadaşlarıdır. Onlar sayesinde sorunlarına çözüm üretmede fikirler edinmektedirler. Çocukların dilsel, toplumsal, kişilik, psikolojik gelişim süreçlerine katkı sağlamakta, onlar için önemli olan yaşantıları edinme fırsatı vermektedirler. Bu sayede çocuklara benimsetilmek ve öğretilmek istenenler, bu karakterler üzerinden aktarılmaktadır.

3. Bölüm

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular Türkçe Öğretim Programı'ndaki erdemler temasıyla ilişkilendirilerek verilmiştir. Erdem, literatürde değer kavramının karşılığı olarak kullanılır. (Furnham ve Lester, 2012). Kavram Türkçe Sözlük'te “1. Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı, fazilet. 2. İnsanın ruhsal olgunluğu. 3. İstencin ahlaksal iyiye yönelmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Peterson ve Seligman, 2004 yılında yaptıkları bir araştırmada bireylerin iyi oluşunu destekleyen 6 erdem ve bu erdemlerin altında tanımlanan 24 karakter gücün varlığını tespit etmişlerdir. Fakat bu tespit, nihai bir sınırlama

olmayıp deneysel ve teorik gelişmelere bağlı olarak değişebilir özelliğe sahiptir (Linley vd. 2007). Türkçe Öğretim Programı'na göre erdemlerle ilgili elde edilen veriler tablo halinde sunulmuştur.

3.1. Bulgular

3.1.1 Erdemler Ve Rol Model Karakterler

3.1.1.1 Adalet Erdemi Bağlamında Rol Model Karakterler.

Adaletli olmak, kişinin başkalarının hakkına ve hukukuna uygun davranması, hak dağıtımı ve paylaşımında insafli bir yolun izlenmesi durumudur (Hökelekli, 2013). Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında adalet kavramıyla ilgili olarak toplumda cinsiyet ayrımından çok, insan olarak kimsenin kimseden üstünlüğünün olmadığı, herkesin toplumda eşit bir yerde olduğu iletleri verilmiştir. İncelenen romanlarında adaletli olmak erdemine sahip rol model karakterlere ait bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Ahretlik romanında Sevim, okulda kendisine kötü davranan arkadaşlarından birini okul müdürüne şikâyet eder. Okul müdürü öğrencinin velisini okula çağırır ve kendisine öğrenciler arasında ayırım gözetmeksizin muamele yaptıklarını belirtir: “*Bu okulda hanım, hizmetçi yoktur. Bizim nazarımızda bütün çocuklar birdir. Anası ve babası ölmüş olan zavallı bir kız sizin şımarık çocuğunuzun eğlencesi değildir.*” (A, s. 32)

Altın Bilezik romanında Ahmet, aldığı parayı hak etmek için elinden gelenin fazlasını yapmaya çalışır: “*Aldığım parayı hak etmem lazım!*” (AB, s. 58)

Altın Rüyası romanında Ayhan ve Yüksel bir hikâyeden yola çıkarak bir definenin peşine düşerler. Yüksel, defineyi bulduğu takdirde hakkı olan herkese hakkını vereceğini söyler. Ayhan'ın da yardımıyla defineyi bulurlar. Bunun üzerine Yüksel, altınların bulunmasında payı olduğu için Ayhan'ın da bu altınlarda hakkı olduğunu söyler: “*Bu koca serveti ortaya çıkartan sensin Ayhan. Sen hiç birşey almazsan, ben nankör olurum. Hayatımda daima bir ıstırap taşıyım. Rica ederim sen de hisseni al!*” (AR, s. 94)

Anasının Kuzusu romanında Adnan, kendisine yardım olarak verilen parayı kabul etmez. Onurlu bir çocuk olduğu için hak ederek, emeğinin karşılığı olarak kazanmak ister: “*Efendim, dedim. Ben hak etmediğim bir parayı istemem.*” (AK, s. 114)

Arkadaşım Teoman romanında Erol'un annesi evlerini zorla yıkmaya çalışan, onları fakir oldukları için hor gören tüccara kibarca kanun karşısında herkesin eşit olduğunu söyler: “*Beyefendi, herkes zengin olmaz. Ama kanun karşısında zengin de fakir de birdir.*” (AT, s. 6)

Bizim Mahallenin Çocukları romanında Selim Dede, insanlar arasında hiçbir ayırım yapmayan bir karakterdir. “*Bütün insanlar benim için birdir.*” (BMÇ, s. 12) sözüyle bu görüşünü destekler.

Bu Toprağın Çocukları romanında Yaşar, insan olarak kimsenin kimseye bir üstünlüğünün olmadığını komutanıyla olan diyalogunda aktarır: “*Hepimiz bu toprağın çocuklarıyız. İnsan olarak birbirimize üstünlüğümüz yok. Hep rütbesiz, kendini irade etmekten aciz bir bebek olarak dünyaya geliyoruz.*” (BTÇ, s. 83)

Düşkün Çocuk romanında Yılmaz, Koço adında bir elektrikçinin yanında işe girer. Tek başına evlere gidip işleri ustaca tamamlar. Yaptığı işler arttıkça kazandığı para da artar. Ustası Koço da Yılmaz'ın hakkı olan parayı ona verir: “*Yörük at yemini kendi arttırır, dedi. Sana bir lira gündelik yetmez bre Yılmaz. İki buçuk senin hakkındır.*” (DÇ, s. 53)

Hırsızın Oğlu romanında Arif Bey, yağmurlu bir günde kiracılarını evden atan Remziye Hanım'a hesap sorar: “*Sen kiracını ne hakla gece yarısı sokakta, hasta çocukla yağmur altında bırakıyorsun?*” (HO, s. 23)

Huysuz Çocuk romanında Orhan, ailesini kaybedince bütün mal varlıkları ona kalır. Ama o, para kazanmak için çırpınan binlerce insanı düşünür; hiçbir emek harcamadan onca paraya sahip olması ona haksızlık olarak gelir: “*Bütün bu kadar para, bu kadar mal bir kişinin olamaz Sait Efendi, demişti. Bu haksızlıktır.*” (HÇ, s. 30)

İncili Terlik romanında Gülmisal Kalfa, Celile Hanım'a eşi Orhan Bey konusunda çocuklarının hakkını yememesi için uyarılarda bulunur: “Siz, kendi hakkınızı Orhan beye verebilirsiniz. Fakat ortada çocuklarınız var, onların haklarını çiğnetmeyiniz.” (İT, s. 16)

Kaçık adlı romanda Avukat Adil Bey işi gereği zavallı bir insanı öldürmeye kalkan gerçek katili bulup adalete teslim edeceğini söyler: “Ben kardeşiniz Kenan Bey'in vekiliyim. Onun bu eski davasını yeniden tazeleyeceğim. Hakiki kaatili bulup ortaya çıkartacağım.” (K¹, s. 51)

Kimsesiz Adam romanında “Erol, atölyede canla başla çalışıyordu. Aldığı parayı fazlasıyla hak ediyordu.” (KA¹, s. 22)

Kimsesiz Çocuklar romanının kahramanı Oğuz; emek vermeden ele geçen paranın hakkı olmayacağını düşünmektedir: “Ben para istemiyorum, ekmek de istemiyorum, dedi. Ben iş istiyorum. Hakedersen verirsiniz.” (KÇ, s. 41)

Komşularımız romanında Cahit'in babası Ekrem Bey, hakkı gözetken bir adamdır: “Hepimiz karşımızdakilerin haklarını kendi haklarımız kadar gözetebilsek birlikte yaşadıklarımızı daha rahat ettiririz.” (K², s. 22)

Korkunç Yıllar romanında Dilaver'in oğluyula dağlara kaçtığında karşılaştığı Yörük, adalete olan inancını doğrudan aktarır: “Dünyada hiçbir suzu cezasız kalmaz. Bir gün adalet yerini bulur.” (KY, s. 51)

Küçük Adamlar'da Selim, çalıştığı kadarının hakkını almak ister: “Ben hakkımdan fazlasını almam efendim, dedi. Ne azını isterim ne de çoğunu.” (KA², s. 87)

Küçük Çırac romanında Rüstem Usta suçsuz bir çocuğun hakkını savunur: “Ben bir damla çocuğun hakkını sana yedirmem. Benim haksızlığa hiç yüzüm yoktur.” (KÇ, s. 8)

Küçük Gazeteci romanında Ali'nin babası Davut Bey'in üstüne patronunun cinayet suçu atılır. Cinayeti kendisi işlemediği için çok rahat olan Davut Bey, kanunlara güvenen bir rol model karakterdir:

Oğlum bu memlekette kanun var adalet var. Hiç bir insan kaçmakla yakasını kurtaramaz. Ortada böyle bir cinayet olduğu zaman bir çok insandan şüphe edilir. Bunlar sorguya çekilir. Bir cinayetin aydınlatılması için suçlunun yakalanması için birkaç kişinin sıkıntıya girmesi olağan şeylerdir. Yapmadığın bir cinayeti duyarak benden şüphe ediyorlar diye kaçarsam üzerimize haksız yere şüpheleri çekmiş olurum. (KG, s. 10)

Küçük Kaptan romanında Ahmet bir hırsızlık iftirasına uğrar. Arkadaşı Perihan, Ahmet'in böyle bir şey yapmayacağından emindir. Ahmet'e haksızlık yaptığını söyleyerek Ahmet'in hakkını savunur: “Siz size iyilik yapan zavallı, kendi halinde bir gence yapılan haksız düşmanlığa uyuyorsunuz.” (KK, s. 43)

Öksüz Murat romanında Murat komşularına yapılan zulme karşı çıktığı için kendini bu yönden haklı bulmaktadır: “Kendi kendisine düşündü? Kendisini daima haklı buluyordu. Zavallı bir aileyi korumak iyi bir işti.” (ÖM, s. 53)

Serseri Çocuklar romanında Handan Hanım, ölmeden önce üvey oğlu Yılmaz'ın hakkı olan babasından kalan tüm parayı bir bankaya yatırır. Handan Hanım'ın bu davranışıyla hakka verdiği önemi gösterir. Bu durumu ailenin avukatı şöyle aktarır:

Külliyetli bir para alınca günlerce eve gelmeyen kocasının yokluğundan istifade ederek mevcut nakit paranın mühim bir kısmını “on sekiz yaşına geldiğiniz zaman size verilmek üzere” bankaya yatırmış ve babanızdan kalan bütün miras için sizin hissenizi tapuda mahfuz bıraktıracak ayrı senetler çıkarttırmış. (SÇ¹, s. 94)

Sokak Çocuğu romanında Yaşar, insanlar arasında ırk ayrımı yapmayan rol model bir karakterdir: “Araplık fena şey mi? dedi. Dünyada dört renk insan var. Beyazlar Araplar, sarılar, kırmızı derililer. Onlar da insan...” (SÇ², s. 34)

Unutulan Çocuk romanında Ercan; emeğinin hakkı olanı almak isteyen, insanları fakir-zengin olarak ayırt etmeyen, bütün insanları eşit gören rol model karakterdir: “Ben insan haklarına sahip olarak elimden geldiği kadar çalışmak ve hizmetimin karşılığını almak isterim.” (UÇ, s. 64)

Yetim Malı romanında Talha Bey insan haklarına önem veren, kimsenin hakkının kimsede kalmasını istemeyen bir rol modelidir: “*Kimsenin miras hakkı kimseye geçmesin. İstedığınız gibi harcayın ve sizden sonra yaşayacak olan çocuklarınızı da düşününüz. Bu parada onların da kısmeti ve hakkı vardır.*” (YM, s. 92)

Yuvadan Uzak romanı, Toraman’ın güçlüklerle dolu hayatının azimli öyküsünü anlatmaktadır. Toraman, canla başla çalışarak hayatını devam ettirirken emek harcamadan kendisine verilen hiçbir parayı da kabul etmemektedir: “*Bana bedava para almak güç geliyor. Biz işçiyiz, alnımızın teriyle para kazanıyoruz.*” (YU, s. 31)

3.1.1.2. Azim Erdemi Bağlamında Rol Model Karakterler

Azim erdemi; önüne çıkan engelleri aşmada gayret etmek, başlanan bir şeyi bitirmek, kararlı olmak, engellere rağmen yılmamak, başarmak için elinden geleni yapmak olarak tanımlanmaktadır (Peterson ve Seligman, 2004: 202). Tuğcu’nun incelenen romanlarında rol model karakterlerin özelliklerinden biridir. Azimli rol model karakterler, beklentisi yüksek ve zor işleri karşlarına çıkan engellere rağmen pes etmeden tamamlamaya çalışırlar. Bu doğrultuda rol model karakterlerin ne durumlarda azimli olduklarını gösteren bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Altın Bilezik romanında Ahmet, Ali Usta’nın yanında çıraklık yapmaktadır. Ali Usta, Ahmet’i tanıdıkça onun ne kadar azimli ve çalışkan bir çocuk olduğunu görür. Ahmet’in yaptığı işte gayret görmesi onun ne kadar azimli bir karakter olduğunu gösterir: “*Bu zeki ve gayretli çocuğun ileride çok işler başaracağını ve çok iyi yetişeceğini kestiren Ali Usta, ona her şeyi öğretmek istiyor, yapamıyacağı işleri bile vererek gayretini arttırıyordu.*” (AB, s. 28)

Anasının Kuzusu romanında Adnan; okuldaki gayreti, azmi ve başarısıyla her yıl iftihar tablosunun en başında yer alır:

Adnan aç bir çocuktur, Adnan çok fakir bir çocuktur, Adnan okula devam edemeyecek bir çocuktur, fakat bunlara rağmen o çok güç bir iş yapar, dişlerini sıkar gibi çalışıyor. Okula geldi geledi onu şeref listesinin başından hiç bir öğrencimizi indirtmedi. Onun notlarını, güzel giyinmiş, karnı tok ve cepleri paralı çocuklar alamıyorlar. Onun sağlam karakteri ve okumak için gösterdiği inat eşsizdir. (AK, s. 58)

Arkadaşım Teoman romanında Teoman’ın annesi Erol’un ne kadar azimli bir çocuk olduğunu doğrudan aktarır: “*Keşke benim oğlum da senin kadar dürüst ve akli başında bir çocuk olsaydı. Bak senin baban da bir işçi idi. Sen, canla başla çalışıyor, hem para kazanıyor, hem de okuyorsun.*” (AT, s. 43)

Kardeşim Tomris romanında Tomris, azimli ve hedefleri olan biridir: “*İnsanın bir gayesi olması ve hep bu uğurda çalışması ne kadar iyi.*” (KT, s. 92)

3.1.1.3. Yardımlaşma ve Diğerkâmlık Erdemleri Bağlamında Rol Model Karakterler

Yardımlaşmanın insan hayatındaki yeri önemlidir. Maddi ya da manevi anlamda kimi zaman insanlar zor durumda kalmakta ve başlarına kötü şeyler gelmektedir. Bu durumdan kurtulmak için de başkalarından yardım istemekte ya da başkaları onlara destek olmak için kendilerine yardımda bulunmaktadırlar.

Türk Dil Kurumunun *Türkçe Sözlük*’ünde diğerkâm ve diğerkâmlık kavramları “özgeci ve özgecilik”, özgeci “*kişisel yarar gözetmeksizin başkasına yararlı olmaya çalışan (kimse), diğerkâm.*”, özgecilik ise “*özgeci olma durumu, diğerkâmlık*” şeklinde verilmiştir (TDK, 2011).

Kemalettin Tuğcu’nun incelenen eserlerinde yardımlaşma ve diğerkâmlık değerleriyle ilgili örnek olan rol modellerin tespit edilen bulgu ve yorumları aşağıda verilmiştir:

Adını Değiştiren Çocuk’ta Ragıp Bey, Mehmet Ali’nin şehirde okuması için onu bir liseye yazdırmak ister: “*Diplomasını alınca Mehmet Ali’yi buraya gönderiniz, biraz İstanbulu görmüş olur, sonra da ben onu bir liseye yazdırırım. Size de elden gelen yardımı yaparak kimseye muhtaç olmayacağınız bir halde yaşamınızı temin edeceğime söylemeğe lüzum yok.*” (ADC, s. 12)

Ah Bu Çocuklar romanında Mustafa, cami avlusunda tanıştığı Dilenci Rıdvan’a cömert davranıp bir bardak ayran ısmarlar: “*Baba, bu çocuk, bu Mustafa bana bir bardak ayran ısmarladı. Düşün*

bir kere. Bu kadar bir çocuk, sırtında yük taşıyor, kendisinden başka iki öksüz ve yetim besliyor. Sonra da içinden gelerek bir dilenciye bir barak ayran ikram ediyor.” (ABC, s. 28-29)

Ahretlik romanında Sevim mahalle sakinlerinin kötü günlerinde onlara her zaman destek olarak iyi bir rol model olmayı başarır:

Geçen hafta bir komşunun evi yandı, sokakta kaldı. Biz de dahil, çoluk, çocuk bir yer buluncaya kadar bizde barın diyen olmadı. Bu kız onları bir hafta yedirdi, içirdi. Bizim kapımızdan inayet ola diye savılan bir dilenci onun kapısını çaldığı zaman eli boş çıkmaz. Fakirler için iane toplamak için kapı kapı dolaşanlar, hangi kapıyı çalsalar evin içinden ses çıkmaz. Sanki bütün mahalle, kapıkapmaca başka yere taşınmıştır. Ama bu kız onları boş çevirmez. (A, s. 54)

Altın Bilezik romanında Bay Doğan, Türklerin diğer ulusların ürettiklerinden yararlandığı gibi kendi ürettiği makineden de bütün dünyanın faydalanabilmesini istediğini belirtir: “*Fakat bütün bir insanlığın faydalanabileceği bir şey yanlış düşünceler yüzünden körleşmeye bırakmam. Başka memleketlerden yapılan ilaçlar, makinelerden biz istifade etmiyor muyuz? ... Fakat makineden bütün dünya istifade etmelidir.*” (AB, s. 54)

Altın Rüyası romanında Yüksel, Anadoluhisarı’nda yazlık ararken Ayhan’la tanışır. Ayhan, ona bir ev bulmasında yardımcı olur: “*Yalnız ihtiyar balıkçıyı çok sevdiği için, onun, evinin vergisini verebilmesine bu suretle yardım etmek istemişti.*” (AR, s. 6)

Anasının Kuzusu romanında Adnan, annesine ve kardeşine bakabilmek için kendini çalışmak zorunda hissetmektedir. Üç yıl boyunca komşularının verdiği eski kıyafetleri giyer ama yine de kendisine yeni bir şeyler almak uğruna ailesini aç bırakmaya gönlü razı olmaz:

Fakat yaşamak ve çalışmak zorundaydım. Annem ve kardeşim benden yiyecek bekliyorlardı. Gerçi iyi kötü bir iş bulmuştum. Fakat kazandığım ancak karnımızı doyurmağa yetiyordu. Zavallı annem ve bir şeye akli ermiyen kardeşimi aç bırakarak kendime bakamazdım. İşte bu yüzden kiracımızın bana yaptığı elbise ile tam üç yıl dolaştım. (AK, s. 104)

Arkadaşım Teoman romanında Erol’un arkadaşı Şermin, yemeğini daha çok arkadaşıyla paylaşabilmek için az yemek yemektedir: “*Ben ne kadar az yersem o kadar daha çok arkadaşşıma pay ediyorum.*” (AT, s. 18)

Babasının Oğlu romanında Ongun askere gittikten sonra yanında çalıştığı Bay Nihat Ongun’a her ay aylığını eksiksiz gönderir. Ongun da bu aylığını fakir arkadaşlarıyla paylaşır: “*Bay Nihat ona aylığını hiç eksiksiz yolluyor, Ongun da bu parayı saklıyor, çok fakir arkadaşlarına da yardım ediyordu.*” (BO, s. 125)

Balıkçı Güzeli romanında “Balıkçı Güzeli” diye anılan Selim, bir esiri esaretinden kurtarmak için para bulmaya çalışır: “*Ben elime geçen parayı yoldaşlarımın sıkıntısını savmaya harcadım. Bunun için hiç tasalanmıyorum, ama bana şimdi para lazım!*” (BG, s. 68)

Benim Babam’da Orhan, bir yandan okurken bir yandan da ailesine bakabilmek için çalışmaktadır: “*Sefalet çekiyorsam, gazete satıyor, elektrikçiye yamaklık yapıyorsam büyükbabama bakıyor, teyzeme onun çocuğuna bakıyor hem de okuyorum.*” (BB, s. 76)

Bizim Mahallenin Çocukları romanında Selim Dede, Özdemir’in geleceği için bir kumbara alır ve kaldığı kulübenin penceresinin önüne koyar. Çocuklar harçlıklarından artırdıkları paraları kumbaraya atarlar:

Ben bu kumbarayı iki liraya Özdemir için aldım. bu Özdemir’in kumbarasıdır. Bu kumbara burada pencerenin dışında duracak. Gündeliklerinizden arttırdığımız parayı buraya atınız. Böylece çocuğun mektep parasını toplarız. Hem ben ölünce elinde toplu bir para bulunur. (BMÇ, s. 33)

Bu Toprağın Çocukları’nda Öğretmen İhsan Bey, “*...zenginden çok fakir, sağlıklıdan çok hasta çocuklara emek verir, onları sağlığa kavuşturmağa, yetiştirmeğe uğraşırlardı.*” (BTÇ, s. 5)

Çocuk Pazarı romanında Ayşe, pazarda bulduğu bir cüzdanı koşup sahibine verir: *Ayşe başkasının parasını bulup kendisine vermenin bir iyilik olduğuna inanıyordu.* (ÇP, s. 87)

Çocuksuzlar romanında Muammer Bey'in köşkünde bir gün büyük bir yangın çıkar. Bu yangında Tarık canını tehlikeye atarak Muammer Bey'i ve evdekilerin hepsini kurtarır: *Az daha ikimiz de yanıp kebab olacaktık. Sen bizim canımızı kurtardın. Sen saygılı bir çocuksun.* (Ç, s. 29)

Düşkün Çocuk romanında Yılmaz yardımsever ve iyi kalpli bir çocuktur: *"Yılmaz bir gün okuldan çıkan bir çocuğa rastladı... Yılmaz onu yerden kaldırdı. Çamurlarını temizledi evine kadar götürdü."* (DÇ, s. 35)

Ekmek Parası romanında Haşim, Erol ve ailesinin yalnız kaldıkları bir zamanda onlara yardımcı olarak evinde misafir eder: *"Ne candan bir çocuğu bu Haşim. Başka zamanda Erol onun yanına sokulduğunu bile istemez, yüzüne bakmazdı. Fakat konuştuğunda temiz yürekli, eli açık bir insan olduğu anlaşılıyordu."* (EP, s. 11)

Eskici Baba romanında Eskici Baba, Nurten'in ailesinin durumunu bildiğinden onlara yardım etmek ister. Bunun için de Nurten'le annesine değerli bir yüzük gönderir: *"İşte burada gördüğünüz gibi biraz malım var. Kocanıza biraz yardım edeyim diye düşündüm."* (EB, s. 66)

Hırsızın Oğlu'da Ayhan, Komiser Ali Bey'in yardımıyla okula geri döner. Ama bir yandan da çalışıp ailesine bakmak zorundadır. Okula başladığı için onları aç bırakmak istemez: *"Çalışmam, şimdiden anneme, kardeşime bakmam lazım. Okuyacağım diye aç mı gezeceğiz."* (HO, s. 85)

Huysuz Çocuk romanında Orhan, parkta helva almaya parası yetmeyen bir çocuğa cömert bir davranış göstererek parasının geri kalanını tamamlar: *"Sen onun elindeki parayı al. Üst tarafını ben tamamlarım."* (HÇ, s. 21)

İçler Acısı romanında Armağan'ın annesi Şermin Hanım, Ahmet'e yardım etmek ister. Ama Ahmet bunu kabul etmez. Çünkü o, yaptığı iyilikleri karşılık beklemeden yapan haysiyetli bir çocuktur: *"Ne çare ki, bize yaptığı iyiliklere karşı bir şey kabul etmiyor."* (İA, s.35)

İncili Terlik romanında Fatma Hanım ve eşi sokağa atılan Ekrem ve Gülçin'i evlerinde misafir ederler. Evlerinde kalan son yiyecekleri yemeleri için onların önüne koyarlar: *"Allah sizi inandırsın, evimizde yiyecek başka bir şey yok. Usta, haftalardan beri iş görmedi. O gündeliğe gidecek de, biz de yiyeceğiz. Ama sakın alınmayın! Ne mutlu bize ki, böyle bir bayram günü kapımızı çalan iki kardeşi misafir ettik."* (İT, s. 48)

Kimsesiz Adam 'da Erol, çalışmadığı zamanlarda annesine evde yardım etmektedir. (KA¹, s. 19)

Kimsesiz Çocuklar romanında Çakır, arkadaşları için elinden geleni yapan bir karakterdir: *"Çakır her gün işe gidiyor bir iki lira kazanıyor, dönüşte küfesine peynir, ekmek, zeytin gibi yiyecekler koyup iki arkadaşını besliyordu."* (KÇ, s. 10)

Komşularımız romanında Cahit, yoksul arkadaşı Nail'e elinden geldiğince yardım eder: *"Ona yardım etmekten hoşlanıyordum. Yavaş yavaş onu oyunlara sokuyordum."* (K², s. 32)

Köye Gelen Yabancı romanında Doktor Ömer, kış başlangıcında köylerde hastalıkların başlamasından dolayı gönüllü çalışmaya karar verir: *"Ömer vilayete kadar giderek Sağlık Müdürlüğüne başvurmuş, Burçak köyünde olduğunu, hastalıkla uğraşmak için gönüllü çalışacağını bildirmişti."* (KGY, s. 31)

Köyünü Unutan Adam romanında *"İnsanların birbirlerine yardımı en kutlu ödevlerden biridir."* sözlerinden Yüksel'in yardımlaşmayı bir vazife olarak gördüğü anlaşılmaktadır. (KUA, s. 72)

Küçük Adamlar romanında Adnan ve Selim, ev geçindirmek için okulu bırakan arkadaşları Sevim'e yardım etmeyi düşünürler: *"Selim bu kıza bir iyilik yapamaz mıyız?"* (KA, s.65).

Küçük Gazeteci romanında Ali, babasının suçsuz yere hapse girmesinden sonra ailesine bakmak zorunda kalır:

Zavallı babam katil diye hapse atılsın, konu komşu bizden el çeksin, mektebimden olayım, insanların yüzüne bakacak yüzümüz kalmasın, akşama kadar üç beş gazete satarak zavallı anamı, bir şeyden haberi olmayan <babam gelmedi> diye ağlayan kardeşimi beslemeğe çalışayım, sonra da rahat edeyim öyle mi? (KG, s. 28)

Küçük Kaptan romanında Ahmet, denizde boğulmakta olan bir kız çocuğunu kurtarır: *"Bir balıkçının oğlu kendisini denize atarak ölüm halinde bulunan kızı suların altında yakalamış ve*

sandallar gelinceye kadar korkunç dalgalar arasında muhafaza etmiştir. Cesur çocuk sessizce çekilip gitmiş." (KK, s. 8-9)

Öksüz Murat romanında Murat, yeri geldiğinde kendisinden fedakârlık edip yardıma ihtiyacı olan insanlara elinden gelen yardımı yapmak ister: "*Size yardım etmekten çok rahatlık duyuyorum. Hiç üzülmeiniz. Lazım gelirse otomobil almak için biriktirdiğim paranın hepsini harcarız. Annenizi kurtarırız.*" (ÖM, s. 67)

Öksüz Oğlan romanında Selim herkese yardım etmeyi seven bir rol modelidir: "*...yolda giderken yere düşen beyaz sakallı bir ihtiyar gördü. Selim koşarak onun koluna girdi yerden kalkmasına yardım etti.*" (ÖO, s. 84)

Pasifikte Bir Türk Genci romanında Tefvik Usta, kötülük gelmemesi için Can'a yardım etmek ister: "*Babanızın ekmeğini yemiş bir adam sıfatıyla size elimden gelen yardımı yapmak istiyorum.*" (PBTG, s. 7)

Serseri Çocuklar romanının Yılmaz'ı, kömürlüğünü temizlediği bir kadının ikram ettiği yemeğin hepsini yemez, arkadaşını da düşünüp fazla olan yemeği ona götürmek istediğini kadına söyler: "*Eğer müsaade ederseniz gözden çıkardığınız dolmaları bir kağıda sarayım, arkadaşşıma götüreyim.*" (SÇ¹, s. 20)

Sokak Çocuğu romanında Yaşar, arkadaşı Selim'e yaptığı iyilikle onu dilencilik yapmaktan kurtarıp adam etmeye çalışır: "*Elimden geldiği kadar senin yaşamana ve iyi insan yetişmene çalışırım.*" (SÇ², s. 21)

Talihsiz Çocuk romanında Ali yaptığı iyilikleri hiç karşılık beklemeden yapar, verilen karşılığı asla kabul etmez. (TÇ, s. 38)

Unutulan Çocuk romanında Ercan, arkadaşının evinde önüne konan pastayı sokaktaki küçük çocuklarla paylaşır: "*Ercan pastayı lezzetli buldu. Kimbilir ne pahalı bir şeydi ama onlara bu yabancı bir yiyecekti. Birer parça yediler ve sokağın küçük çocuklarına pay ettiler.*" (UÇ, s. 59)

Üç Arkadaş romanında Ömer; kimsesiz, çeşitli işlerde çalışmış, yardımsever bir çocuktur: "*Yükünüzü eve kadar ben götüreyim.*" (ÜA, s. 11)

Üvey Baba romanında Lamia kendinden başkalarını da düşünen fedakâr ve diğerkâm bir rol modelidir: "*Sıkıntılı zamanlarımızda sofrada önümdeki ekmeği, yemeği alırdı. Ben aç kalsam da kardeşim doysun diye ses çıkartmazdım.*" (ÜB, s. 12)

Yavrucuk romanında Vedat Bey, hayır yapmayı seven bir rol modelidir: "*Hanımfendi, apartımandan hastahanemize elli bin liralık bir çek gönderdiler. Bunu sizin adınıza veremli ve yoksul hastarlara, onların tedavilerine safretmemizi istiyorlar.*" (Y, s. 123)

Yer Altında Bir Şehir romanında Kaya, yer altı şehrinde yaşayanların sağlığını korumak için doktor olur ve bu uğurda çok çalışır: "*Şehirde yaşayanların sağlığı için geceyi gündüze katarak çalışıyordu.*" (YABŞ, s. 96)

Yetim Malı romanında Lamia Hanım, kendinden başka insanları da düşünen bir rol modelidir: "*Ağabey sen az mı balık getiriyorsun? Hem artık ayrı gayrı kaldı mı? Ya toptan aç, ya da toptan yok.*" (YM, s. 58)

Yolunu Şaşırın Adam romanında Arman, öğretmen olarak gittiği köydeki salgın hastalığa karşı insanların sağlığını korumaları için elinden geleni yapar: "*Arman kasabadaki doktoru istemişti ve köydeki salgın sıtmaya karşı bazı koruyucu ilaçlar ve bu arada zayıf çocuklar için vitamin hapları almış, bir de köy için ecza kutusu yaptırmıştı.*" (YŞA, s. 51)

Zavallı Büyükbaba romanında Necdet, yerde bulduğu parayı sahibine ulaştırır: "*Bu çocuk bizi kurtardı. Paramı düşürmüştüm... Çocuk arkamızdan koştu. Bana paketi uzattı.*" (ZB, s. 31)

3.1.1.4. Dostluk Erdemi Bağlamında Rol Model Karakterler

İnsan sosyal bir varlık olduğundan çevresindekilerle iletişim kurmaya ihtiyaç duyar. İletişim kurarak kendine yakın hissettiği kişilerle ilişkilerini geliştirir ve arkadaşlık kurar (A. Z. Güven ve Ulusoy, 2020: 335). Her canlının yaşamını sürdürebilmesi için sevgiye ve insanlarla ilişki kurmasına ihtiyacı vardır. Dostluk da bunlardan biridir. Dostlar, insanın hayatına anlam ve renk

katan, mutluluğunu, sevinci, üzüntüsünü, kederini paylaşabileceği, her zaman yanında olabileceği, güven duyduğu kişilerdir. Kemalettin Tuğcu'nun incelenen eserlerinde dostluğa önem vermesiyle örnek olan rol model karakterlerin tespit edilen bulgu ve yorumları aşağıda verilmiştir.

Anasının Kuzusu romanında Adnan, ailesini geçindirebilmek için hem okumakta, hem de para karşılığı arkadaşları için ders notu hazırlamaktadır. Adnan, yakın arkadaşı Nurdan için de ders notları yazar. Fakat ondan notların parasını almak istemez: "*Fakat sınıfta beraber oturduğumuz, iyi bir arkadaş olduğumuz Nurdan için ben para alırsam bu arkadaşlık ortadan kalkar.*" (AK, s. 59)

Altın Rüyası romanında Yüksel, Hisar'la Kanlıca arasında ve dağın arkasındaki harabede binlerce altının saklı olduğunu öğrenir. Ayhan, Yüksel'le olan arkadaşlığına değer verdiği için ona destek olmak ister ve ona yardımda bulunmayı teklif eder. Aralarındaki bu dostluk onları tanıyan herkesin dikkatini çeker: "*Bir ay içinde bu iki gencin sıkı fıkı dost oluşu, bütün Anadoluhisarı halkının gözüne çarpmıştı.*" (AR, s. 5)

Aradaki Demir Kapı romanında Doğan'ı babası okutmak istemez. Sınıfını geçmesi için de arkadaşları Sevim, Oğuz ve Kaya, Doğan'ın babasıyla görüşürler ve onu razı ederler. Arkadaşlarının bu çabası Doğan'a olan sevgilerini ve ona verdikleri değeri gösterir:

Bekçinin oğlu Doğan onları imtihan sırasında hayli terletmişti. Babasının pek umudu yoktu, onu bir kunduracının yanına çirak vermeğe kalkışmıştı, ama çocuklar, bu güçlü kuvvetli, ensesi kalın, temiz yürekli ve saf arkadaşlarını bırakmamış:-Yediye geçmezse istediğini yap, demişlerdi... (ADK, s.5)

Arkadaşım Teoman romanında Şermin, arkadaşlarını çok seven biridir. Okul bittikten sonra bile arkadaşlarının kalplerinde güzel anılar bırakmak ister: "*Birkaç hafta sonra hepimiz ayrılacağız. Ben isterim ki arkadaşlarımızın kalbine tertemiz bir arkadaşlık hatıraları bırakalım.*" (AT, s. 64)

Huysuz Çocuk romanında Orhan herkese yardım etmeyi seven bir çocuktur. Ondan istenilen yardımları geri çevirmez: "*Benden yardım isteyen bir kız arkadaşımın ricasını yerine getirirken bunun bir numara olacağını da bilemem.*" (HÇ, s. 37)

Kimseiz Çocuklar romanında Çakır, arkadaşları için elinden geleni yapan bir karakterdir: "*Çakır her gün işe gidiyor bir iki lira kazanıyor, dönüşte küfesine peynir, ekme, zeytin gibi yiyecekler koyup iki arkadaşını besliyordu.*" (KÇ, s. 10)

Serseri Çocuklar romanında Yılmaz, arkadaşlarına çok değer veren bir çocuktur. Önceleri serseri ve çevresine zarar veren bir çocukken değiştiğini ve artık eskisi gibi bir çocuk olmadığını söyler: "*Ben eski Yılmaz değilim, demedim mi sana. Ama benden kimseye fenalık gelmez. Ben çalışırım, kazanırım. Arkadaşlarım da canım ciğerimdir.*" (SÇ¹, s. 50)

3.1.1.5. Dürüstlük ve Güven Erdemi Bağlamında Rol Model Karakterler

Dürüstlük, erdemli davranışlardan biridir. İnsanlar hayatları boyunca karşılırlarına çıkacak insanların dürüst olmalarını istemektedirler. Çünkü dürüst insanlar gerçekleri ve doğruları savunmakta, başkalarını aldatıcı söz ve davranışlarda bulunmamaktadırlar. Doğruluğunun yanı sıra yalan yanlış aktarımlar yapmadan samimi bir şekilde kendini takdim eder, duygu ve düşüncelerinin de sorumluluğunu almaktadır (Carr, 2015: 87; Peterson ve Seligman, 2004: 205). Güvenmek, hem fiilen hem de sözlü olarak verilen teminatlarla ve hem söz verip sözleri tutmakla (güvenilir olmakla) hem de başkalarını söz verip, verdikleri sözleri tutmaya özendirmekle (güvenmekle) oluşan bir duygudur (Aktaran: Pelenk, 2010). İnsanların kendilerine ya da başkalarına güven duyması da güvenilir biri olmanın temel etkenlerinden biridir.

Dürüstlük ve güven erdemi, Tuğcu'nun romanlarında sıklıkla işlenen erdemlerdendir. İncelenen eserlerde dürüstlük ve güven erdemleriyle ilgili rol model karakterlerin tespit edilen bulgu ve yorumları aşağıda verilmiştir:

Adını Değiştiren Çocuk romanında Hüsametdin Bey'in eşi Lamia Hanım hassas ve hakikatli bir çocuğa karşı dürüst davranmaktan kendini alamadığını söyler. (ADÇ, s. 35)

Ah Bu Çocuklar romanında Dilenci Rıdvan, iki kardeşiyle kendilerini zorla dilendiren adamın elinden kaçtıktan sonra kardeşlerine bakmak için çalışmaya başlayan Mustafa'nın ne kadar dürüst bir çocuk olduğundan bahseder: “*Sen bilmezsin bunun ne insan çocuk olduğunu.*” (ABÇ, s. 28)

Altın Bilezik romanında Demirciler çarşısına gelen birtakım adamlar burada ustalarla çalışmak isteyip karşılığında kontrat yapmak isterler. Buna karşı Ahmet, “*Biz Demirciler çarşısında birbirimize kontratla bağlanmayız! dedi. Bizim sözümüz sözdür.*” diyerek güvenilir olduklarını belirtir. (AB, s. 70)

Anasının Kuzusu'da Adnan, doğru ve güvenilir bir çocuktur. Ailesini çalışarak geçindirmeye çalışır. Annesi ile birlikte ne kadar zor durumda kalsalar da dürüstlüklerinden ödün vermezler: “*Kimmeden bir şey çalmıyorsun, kimseye bir zarar vermiyorsun, niçin utanıyorsun? ... Bir fenalık yapmadıktan sonra, emeğine karşılık getirdiğin ekmeğin benim için çok büyüktür.*” (AK, s. 51)

Aradaki Demir Kapı romanında Oğuz ve arkadaşları, arsada oyun oynarken buldukları bir mahzene girerler. Mahzende bir gemi bulacaklarını sanarak buldukları takdirde dürüst bir şekilde hareket edeceklerini konuşurlar: “*Burada bir gemi bulursak elbette namuslu adamlar gibi hareket edeceğiz.*” (ADK, s. 32)

Anasının Kuzusu'da Adnan ve annesi, maddi durumları kötü olmalarına rağmen yine kimselere muhtaç olmadan, kimsenin malına mülküne göz koymadan dürüst bir şekilde yaşadıklarını ifade eder: “*Ölüyoruz anne, dedim. Fakat kimsenin parasını çalmadan.*” (AK, s. 113)

Babasının Oğlu romanında Ongun, kendisinin dürüst olduğunu doğrudan aktarır: “*Ben doğru düşünen ve doğru söyleyen bir insanım. Allah herkesin kalbine göre verir.*” (BO, s. 131)

Bu Toprağın Çocukları romanında Yaşar, her bakımdan kendisine güvenilecek bir çocuktur: “*Bu yaşlı öğretmen öğrencisinin değerini çok iyi biliyordu. Onun başarısından emindi. Ona her bakımdan güveni vardı.*” (BTÇ, s. 64)

Çalınmış Çocuklar romanında Selim ve Ayşegül adındaki iki çocuğun yaşadıkları zorlu hayata rağmen yılmamaları ve sonunda mutluluğa kavuşmaları anlatılmaktadır. Selim de Ayşegül de dürüst, iyi kalpli, saygılı, akıllı çocuklardır: “*Bay Rıdvan Selimin yalan söylemeyeceğini biliyordu.*” (ÇÇ, s. 10)

Düşkün Çocuk romanında İstanbul'da bir başına hem çalışıp hem de yaşamaya çalışan Yılmaz, dürüst ve güvenilir bir çocuktur. Kimsenin parasına göz dikmez, alınının teriyle çalışıp kazanmak ister: “*Ben kimsenin parasını aşırım! Çalıştım, kazandım!*” (DÇ, s. 24)

Ekmeğin Parası romanında Erol'un babası haksız yere hapse girer. Babasıyla aralarında geçen konuşmada talihsiz olduklarından bahseder: “*Baba biz suçlu insanlar değiliz. Biz kimseye bir şey yapmadık. Bizimki şerefsizlik değil, talihsizlik.*” (EP, s. 97)

Kimsesiz Çocuklar'da Çakır, bulduğu değerli bir yüzüğü sahibine teslim eder. Bu yüzden Komiser, Çakır'ı över: “*Aferin sana. Dün yaptığın çok hoşuma gitti. Sapına kadar namuslu bir çocuksun. Senin gibi dürüst ve yüreği temiz çocuklara her zaman ihtiyacımız var.*” (KÇ¹, s. 72)

Küçük Gazeteci romanında Ali, babası suçsuz yere hapse girdikten sonra ailesine bakmak için çalışmak zorunda kalır. Ali, yaptığı işi dürüstlükle yaptığını belirtmek için namus kavramıyla bağdaştırır: “*Ben namusumla gazete satar, para kazanır, evime bakarım.*” (KG, s. 69)

Küçük Kaptan romanında Doktor Bey, kızını boğulmaktan kurtaran Ahmet'i tanıdıkça onun ne kadar iyi yürekli bir çocuk, hayırlı bir evlat olduğunu görür: “*Ahlakça çok dürüst olduğu kadar da çalışkan ve iyi yürekli.*” (KK, s. 86)

Öksüz Murat romanında Murat, güvenilir bir rol modelidir. (ÖM, s. 47)

Öksüz Oğlan romanında Selim, yalan söylemeyen çocuk olmasıyla romanın rol model karakteridir. (ÖO, s. 66)

Pasifikte Bir Türk Genci romanında Can, kendisine emanet edilen sefaret kâtibinin kızına iyi bakılması için talimatlar verir: “*...sefaret kâtibinin kızı tedavi için İngiltere'ye gitmişti. Bana emanet ettiler. Çok zayıf ve halsizdir. Dürüst muamele ediniz ve onu hırpalamayınız. Nihayet bir emanet...*” (PBTG, s. 4)

Serseri Çocuklar romanında Yılmaz, sokakta kalan bir ana kızı yardımcı olur. Kaldığı küçük, tek odalı evine onları alır. Kadın, kendilerini sokakta bırakmayan bu gence minnet duyar: “*Sen doğru bir çocuksun. Şuracıkta ölsem bile biricik kızımı sana bırakıp giderim.*” (SC¹, s. 90)

Sokak Çocuğu romanının ismiyle özdeşleşen kahramanı Yaşar, kimsesizlik ve yoksulluğa rağmen yine de ahlakından ödün vermeyen rol model bir karakterdir: “*Şunu da al oğlum. Sen bu parayı hak ettin. Doğrusu önce benim de gözüm tutmadı. Ama ortada açıkta para bıraktık, yiyecek bıraktık, sen tezgahın altına düşen paraları bile süpürürken çıkartıp teslim ettin.*” (SC², s. 11)

Üç Arkadaş romanında Kenan, dürüst olduktan sonra her insanın iş bulabileceğini düşünen bir karakterdir: “*İnsan yüzünün akı ile çalıştıktan sonra her yerde iş bulur.*” (ÜA, s. 6-7)

Üvey Baba'da Lamia onurlu ve gururlu bir kızdır. Hiç pes etmez ve çok iyi kalpli insanlara her zaman iyi niyetle yaklaşır: “*Lamia son derece dürüst, çalışkan ve zeki bir kızdır, dedi. Fazla olarak öksüz ve yetim olan kardeşini okutuyor. Ben onun her haline kefilim.*” (ÜB, s. 37)

Yer Altında Bir Şehir romanında Osman Baba, güvenilir bir ihtiyar kimsedir. İnsanların güvenini çabuk kazanan, sözüne değer verilen bu adam çok zeki ve hoşgörülü bir insan olarak da rol model bir karakterdir: “*İyi ama biz düşman değiliz.*” (YABŞ, s. 38)

Yolunu Şaşırın Adam'da Arman, her şeye rağmen dürüstlüğünden ve karakterinden taviz vermez: “*Elalemin gözü önünde yapılan bir hırsızlığı gördüm ve mani olduğum için mi? Paran çoksa ver. Fakat ben bir cemiyet hayduduna tarziye veremem.*” (YŞA, s. 39)

3.1.1.6. Kanaatkârlık Erdemi Bağlamında Rol Model Karakterler

Kanaatkâr; “azla yetinen, elindeki ile yetinen, kanık, kanaatli, yetingen” (TDK, 2011) demektir. Elindekilerin kıymetini bilip onunla yetinmesini bilmekle, başkasının olana gözünü dikmemek, kıskanmamak, açgözlü olmamak da kanaatkârlıktır. Rol model karakterler aynı zamanda manevi şeylere paradan daha çok değer veren, elindekilerin kıymetini bilen onlarla yetinen kişilerdir. Erdoğan (2018: 227), Tuğcu'ya ait okuduğu tüm romanlarda kahramanların para ile olan tutarlı ilişkisini tespit etmiştir. Romanlardaki kötü kahramanların derdi paradır, iyilerin ise para konusunda “hakkı olmayana göz dikmemek” gibi hiç değişmeyen önemli ilkeleri vardır. Kemalettin Tuğcu, bu atasözünden yola çıkarak kanaatkârlık erdemine eserlerinde yer vermiştir.

Ah Bu Çocuklar'da kendisinden başka baktığı iki diğer öksüzden bahseden Mustafa, onlar için de çalışması gerektiğini söyleyerek fedakâr yönünü okuyuculara hissettirmektedir. (ABC, s. 13-14)

Anasının Kuzusu romanında Adnan'ın annesi sağlığın her şeyden daha önemli olduğunu belirterek rol model olma niteliği kazanmıştır: “*Dünyada en büyük varlık sağlıktır. Halimize şükretmemiz lazımdır.*” (AK, s. 106)

Arkadaşım Teoman'da Erol'un babası İdris, elindekilerle yetinmesini bilen biri olması yönüyle rol model karakteridir: “*Ama yine Allah'a bin şükür başımızı sokacak bir evimiz var.*” (AT, s. 11)

Balıkçı Güzeli romanında Selim'in kahraman babası Çolak Hasan, vatansever ve cesur biri olmasının yanında manevi duygulara paradan daha çok önem veren bir rol model karakterdir: “*Oğlumun paraya ihtiyacı yok. Ona babası gibi şan ve şeref lâzım. Ona bıraktığım temiz şeref yetişir...*” (BG, s. 68)

Bu Toprağın Çocukları'da Yaşar; kimsenin malında mülkünde gözü olmayan, elindekilerle yetinmesini bilen bir çocuktur: “*Ben acımdan ölsem senin elindeki işe göz komam.*” (BTÇ, s. 15)

Çiflikteki Sürgünler romanında okumanın yalnızca para için değil, öğrenmek için olması gerektiğini savunan Cezmi Bey bu düşüncesiyle rol model bir karakter olmaktadır: “*Okumak sadece para kazanmak için değildir. İnsan her şeyi bilmelidir.*” (ÇÇ, s. 36)

Çocuk Pazarı romanında fedakâr kahraman Ayşe, başkalarının malında mülkünde gözü olmayan bir çocuktur. Bütün mahallenin ona kötü davranmasına sabreder; çalışıp, çabalayarak ailesine yemek götürmeye çalışır. (ÇP, s. 98)

Çocuksuzlar romanında Muammer Bey, dünyadaki malların insanlar öldükten sonra da dünyada kalacağını söylemektedir. Bununla birlikte önemli olanın insanın arkasında bırakılan malın mülkün değil, yaptıkları iyiliklerin bırakılması olduğunu aktarır. (Ç, s. 64)

Huysuz Çocuk romanında zengin bir ailenin şımarık çocuğu olarak büyütülen Orhan, parayla yapılacak şeyleri değil, insanlardan iyilik ve samimiyeti görmek istemektedir. Bu yönüyle insanlığa verdiği önemin maddiyattan daha çok olduğunu göstererek rol model bir karakter olduğunu gösterir. (HÇ, s. 45)

İçler Acısı'da Ahmet, kanaatkâr tutumlarıyla yaşlılarına rol model olmaktadır: “*Ben bir şey istemem, dedi. Benim evsaplaram o kadar iyi, ayakkabılarım da pahalı değil ama yine giyiyorum. Babamın gücü bu kadarına yetiyor.*” (İA, s. 31)

Kaçık romanında Orhan'ın annesi Meliha Hanım, tok gözlü ve elindekilerle yetinmesini bilen biridir: “*Sizleri senelerden beri tanıyorum. Kendi halinizde tok gözlüsünüz.*” (K1, s. 8)

Küçük Gazeteci romanında Ali; açgözlü olmayan, elindekilerle yetinmesini bilen bir çocuktur: “*Benim kimsenin ekmeğinde gözüm yok.*” (KG, s. 42)

Öksüz Oğlan'da Selim; fakirliğine ve kimsesizliğine rağmen kimsenin malında mülkünde gözü olmayan, kanaatkâr bir çocuktur: “*Beni insanlar döverler ana, sırtıma kakma vururlar, ne etsem hoş görmezler. Hırsız tutarlar beni. Elin parası benim neyime, ben topu nedeyim?*” (ÖO, s. 74)

Serseri Çocuklar romanının başkahramanı Yılmaz; maddiyata çok önem vermeyen, emek harcamadan verilen hiçbir parayı hak etmediğini düşünen bir rol modelidir: “*Namus para ile satılmaz. Eğer bir işiniz varsa göreyim. O zaman parayı hak ederim.*” (SÇ¹, s. 19)

Talihsiz Çocuk romanında Ali, babası öldükten sonra bir başka adamla evlenen annesinin yanına gider. Kaldığı evde ona kötü davranmalarına dayanamayan Ali, o evi terk etmek ister. Çünkü Ali, onurlu ve yetingen bir çocuktur: “*Ben nezaketen ses çıkarmıyorum amma ben açım, uykusuzum. Bana sizin apartmanınızın lüzumu yok. Ben kazandığım kadar yer, gücümün yettiği kadar giyerim.*” (TÇ, s. 31)

Üç Arkadaş romanında Hamdi Baba, elindekilerle yetinmesini bilen biridir. Her zaman, her durumda haline şükreder: “*Aç açık değilim Tanrıya bin şükür.*” (ÜA, s. 24)

3.1.1.7. Sevgi ve Merhamet Erdemi Bağlamında Rol Model Karakterler

Sevgi, insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygudur. Evrensel bir değer olan sevgi, insana doğumdan itibaren ailede verilmeye çalışılan değerlerdendir. Sevgi, bağlayıcı bir duygu olduğundan insanları bir arada tutmaya yardımcı olmaktadır. (Aktaran: Kasa, 2015: 115). Sevgi değerine sahip bireylerin, duygularında ve yaşantılarında yalnız kendi çevreleri değil, tüm dünya hatta tüm evren vardır. İyi bir insan olmanın doğal yapısını, herkes için eşitliği ifade eden sevgi duygusu oluşturmada ve bu duygu saygının da temelinde yatmaktadır (Aktaran: Kılınç, 2015: 28).

Başkalarının acılarına üzülme ve onun derdiyle acı çekmek olan merhamet, herkese ve her şeye anlayışla yaklaşan bir düşüncenin sonucudur. Merhamet duygusu, canlıların dünyada güven içerisinde varlığını sürdürmesine destek olur. Herkese ve her şeye karşı acıma duygusu ve sevgiyle yaklaşma merhamet duygusunun temelini oluşturmaktadır (Özmen, 2016: 123).

Kemalettin Tuğcu'nun incelenen çocuk romanlarında tespit edilen sevgi ve merhamet erdemiyle ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Adını Değiştiren Çocuk romanında yaptığı tüm yaramazlıklara rağmen kendisini evlat edinen babası Ahmet ve annesi Fatma, Mehmet Ali'ye hiç kızmazlar. Her istediğini yerine getirirler: “*Babam beni hiç dövmezdi. Ben ne yapsam kimse ses çıkartmaz, her istediğimi yerine getirirler, bana başka yiyecekler verir, benim için hep iyi şeyler düşünürlerdi.*” (ADÇ, s. 4)

Ah Bu Çocuklar romanında mahallenin sütçüsü Ahmet Dayı, ineklerinden başka kimsesi olmadığı için ineklerini kendi çocuklarıymış gibi sevmektedir: “*Ahmet dayının çocuğu yoktu. İneklerinin öz çocuklarıymış gibi sever, onlara isimler takardı.*” (ABÇ, s. 3)

Ahretlik romanında Zilha Hanım'ın ifadeleri, masum bir çocuğun durumuna üzülen merhametli bir insan için örnek bir davranıştır: “*Benim bir şey demek istediğim yok. Doğrusu bu. Kızın zaten kuş kadar canı var. Onun yaptığı işe büyük adam dayanamaz. Bırakın da uyusun.*” (A, s. 23)

Altın Bilezik romanında Ahmet, öğle yemeğini yedikten sonra masada kalan ekmek kırıntılarını toplayıp kuşların yemesi için dükkânın karşısındaki duvarın önüne koyar: “Ahmet yemek artıklarını, ekmek kırıntılarını topladı. Dükkânın karşısındaki duvarın dibine çöktü. Başının üstünde kanat çırpıp güvercinler, o çekilir çekilmez yemek artıklarının üstüne uşuşup yemeğe başladılar.” (AB, s. 10)

Anasının Kuzusu romanında Adnan geçmişinde maddi zorluklarla yaşamıştır. O günleri hiç unutmayan Adnan, yıllar sonra fakir öğrenci gördüğünde içinin sızladığını belirtir: “Şimdi ne zaman fakir bir öğrenci görsem içim sızlar ve ANASININ KUZUSU gelir.” (AK, s. 124)

Aradaki Demir Kapı romanında Sevim, Oğuz, Kaya ve Doğan; çocuklara yardım eden, bir yandan da hayvanları koruyan hayvan sever çocuklardır: “Hayvanları koruyoruz. Cam kıran sokak, ampullerini sapan taşı ile parçalayan çocuklara aman vermiyoruz. Sonra okulda başarı gösteremeyenleri çalıştırıyoruz.” (ADK, s. 14)

Arkadaşım Teoman romanında Erol’un öğretmeninin öğrencilere karşı tavırları rol model bir davranıştır: “Öğretmen bir şey demedi, ama bana bakarken hafifçe gülümsüyor ve gözlerinin içinde beni okşar gibi bir bakış bulunuyordu.” (AT, s. 13)

Babasının Oğlu’da Ongun, dışarıda bulunduğu Sevim adında küçük bir kız çocuğuna ailesini bulana dek bakar. Sevim adındaki bu küçük kıza merhametli davranarak ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır: “Çocukcağz bu yeni hayata yavaş yavaş alışıyordu. Fakat Ongunun elini, ayağını bağlamış sayılırdı. Düşecek, hasta olacak diye ödü kopuyordu.” (BO, s. 27)

Bir Türk genci olan Balıkçı Güzeli Selim ile güzel bir Rum kıızı olan Yuana’nın karşılıklı aşkını anlatan *Balıkçı Güzeli* romanında Yuana’nın babası bu aşka karşı ve bir Türk düşmanıdır. Yuana ise Selim’i çok sevmekte ve din, ırk ayrımının insanların birbirlerini sevmelerine bir engel olmadığını düşünür: “Ben Rumum, o da Türk... Ama bu insanın birbirini sevmesine engel olamaz.” (BG, s. 29)

Benim Babam romanında Orhan, bir gün rıhtımda otururken denizde küçük bir kızın boğulduğunu görür. İyi bir yüzücü olan Orhan denizde çırpınarak kıızı kurtarmayı başarır: “Göz göre göre bir çocuğun boğulmasına seyirci kalamam.” (BB, s. 32)

Bizim Mahallenin Çocukları romanında çocuk dostu Selim Dede, çocukların gönüllerini kazanabilmek için onlara nasıl davranılması gerektiğini bilen biridir: “Bu yeni yetişen küçük insanları tatlılıkla kazanmak lazım. Ben öyle yaparım hep. Siz de öyle yapın. Siz yapamazsınız ben yaparım.” (BMC, s. 89)

Bu Toprağın Çocukları romanında Yaşar, bütün insanlığa karşı hoşgörülü ve merhametli olunması gerektiğini düşünür:

... ama insan elinden gelen her şeyi yapmağa kalkarsa milletin hali ne olur. Ama askerliğin bu en büyük aşamasına kadar gelmiş olan siz, küçük çocuklu ve yuvasında tek başına çalışan bir kadına böyle acımasız bir davranışta bulunamazsınız. Büyükler, cahil ve küçük insanlara acımalı ve hoşgörülü olmalıdır. (BTC, s. 82)

Çalınmış Çocuklar romanında Selim, hayvanları onlara zarar verenlere karşı koruyan rol model bir karakterdir: “Günah değil mi hayvana?” (ÇÇ, s. 25)

Çocuk Pazarı romanında Ayşe, zayıf ve cılız bir kızdır. Küçük yaşına rağmen kasap, zerzevatçı, kömürcü gibi pek çok iş yerlerinin önünü süpürerek kazandığı parayla ailesine bakmaya çalışır. Bir yandan okuyup bir yandan ailesine bakar. Böylece zamanla dürüst ve çalışkan bir çocuğa dönüşür: “Artık o okuyor, yazıyordu. Artık o Keçi Ayşe, arsız Ayşe, hırsız Ayşe değildi. O evine bakan hem de derslerine çalışan bir kızdı.” (ÇP, s. 109)

Çocuklar Adası romanı Osean adlı bir gemiyle deniz gezisine çıkan çocukları anlatır. Bekir Amca ve altı çocuk adada buldukları hayvanları sahiplenir, onlardan yararlanır ve bakımlarını yaparlar. Bu şekilde kimseciklerin olmadığı bir adada hayatlarını sürdürürler: “Sabahleyin pek erken kalktılar. Keçi ile Karakaçanı da evin yanında otlak yere bağladılar. Toraman da başıboş olarak bırakıldı. Tavuk ve horoza yem serpildi. Hepsine ayrı ayrı su kondu.” (ÇA, s. 29)

Düşkün Çocuk romanında anlatıcı bakış açısıyla geçen ifadeye göre, “*Emeğin annesi bu yabancı çocuğa kendi yavrusu gibi bakıyordu.*” (DÇ, s. 9)

Eskici Baba romanında Eskici Baba Nurten’in yağmurun altında sıvıslıklam olduğunu görünce dayanamayıp evine götürür: “*İhtiyar ona biraz su içirdi. Islak ayakkabılarını, çoraplarını çıkarttı. Sirtına kuru bezler soktu. Bu işleri becerecek kadar ince bir adam değildi ama elinden geldiği kadar iyi yapmağa uğraşıyordu.*” (EB, s. 34)

Garip romanında Nazan Hanım, zayıf ve çelimsiz bir bebek dünyaya getirdiği için onu istemez. Garip adını koydukları bu bebeği yanında çalışan Zeynep’e verir. Zeynep, Garip’i kendi çocuğu gibi sever. Onu en iyi şekilde besleyip büyötmeye çalışır: “*... Zeynep hep Garib’le uğraşıyordu. Ona köyde kimsenin yemediğini yediriyor, söğüt altlarında uyutuyor, geceleri başında bekliyor, onu kendi oğlu gibi seviyordu.*” (G, s. 16)

Görmeyen Yavru romanında Lamia’nın düşme sonucunda görme yetisini kaybetmesine çok üzölen komşusu Hamdi Bey, onu sürekli mutlu etmeye çalışır: “*...bu kadar kötü insan varken bu masum bebeği neye nuru ilahiden mahrum bıraktın?*” (GY, s. 15)

Hırsızın Oğlu romanında Arif Bey, bahçesinde yetişen incirlerin fazlasını kuşların yemesi için toplamaz, dalında bırakır: “*Bu kadarı yeter, dedi. Fazlası evde çürüyüp gideceğine varsın kuşlar yesin.*” (HO, s. 22)

Huysuz Çocuk romanında Orhan, Recep Efendi’nin çocuğuna istedikleri şeyleri alabilmesi için ona yardımcı bulunur: “*Recep Efendi, şu çocuk ne istiyorsa şimdi al. Bayram günü mahzun etme. Benim de aklımı bu çocukta koyma. Haydi bakayım.*” (HÇ, s. 49)

İçler Acısı romanının metin halkası, başkahraman Ahmet’in hayvan sevgisini açığa çıkarmak üzere kurgulanmıştır. Ahmet ve arkadaşları, Karabaş adlı köpeğin ve yavrularının acı içinde haykırışlarını duyunca onları kurtarmaya karar verirler:

Efendim, işin doğrusunu isterseniz o çocuk hırsızlığa girmemiştir. Köpek yavrularını almak için girmiş. Hani Küçük Bey oynuyordu ya, yavruların anaları duvarın dışında uluyup durdukça çocuklar meraklanıyorlarmış. Yavruları Küçük Beyin elinden kurtarmak için aşırmaaya karar vermişler. (İA, s. 20)

İncili Terlik romanında Ekrem’in annesi Celile Hanım ölmeden önce eşi Orhan Bey’in Emel Hanım’la evlenmesini istemişti. Celile Hanım öldükten sonra Orhan Bey, Emel Hanım ile evlenir. Emel Hanım; Ekrem’e ve Gülçin’e bazen çok iyi davranır, bazen ise döver. Ama bu iki çocuk yine de Emel teyzelerine karşı bir ana sevgisi beslerler: “*Ben niye sevineyim Emel teyze? dedi. Sen, benim saçlarımı taramadın mı? Annem öldüğü zaman sen beni göğsüne bastırmadın mı? Ağladığım zaman sen beni susturmadın mı? Sen beni koynunda yatırmadın mı?*” (İT, s. 33)

Kaçık romanında Kenan Bey, üstüne atılan iftirayı temizleyemediği için yıllarca hapis yatar. Hapisteyken doğaya hasret kalmıştır. Doğayı ve hayvanları çok sever, doğadaki canlılara zarar gelmesini istemez: “*Kenan Bey penceresinden karları seyrediyordu. En büyük zevki pencereyi açarak bahçe ve pencerelerin eşiğine ekmek kırıntısı ve bulgur serpmekti. Serçeler gelip bu yiyecekleri yerken o hayvancıkları korkutmamak için hiç kıpırdamazdı.*” (K¹, ss. 66)

Kardeşim Tomris adlı romanın başkahramanı Fatma, kimseden bir şey beklemeden kimseye el açmadan hem çalışıp hem okumak ister: “*Size yük olmayacağım dedi. Çok çalışıyorum. Bir daha seneye sonra öbür seneye hep parasız yazılacağım. Liseye de böyle gideceğim.*” (KT, s. 28)

Kimseiz Adam romanında Erol, dükkânda arta kalan zamanlarında bir kenara çekilir yanında getirdiği kitapları okur:

Ama işte o adam çocuğu otururken görmüştü. Üstelik elinde bir kitap vardı. O bir türlü yanından ayıramadığı okumağa doymadığı kitap. Kim bilir aklından neler geçiyordu ki orada sınıfın kitaplarını birer birer yanında taşır ve fırsat buldukça onları okur, kitabın içindeki defter yapraklarına özetler çıkartırdı. (KA¹, s. 22)

Kimseiz Çocuklar romanında Oğuz, iş aradığı bir günde karşısına bir adam çıkar. Romanda ismi Bay olarak ifade edilen bu adam, Oğuz’un efendi ve terbiyeli bir çocuk olduğunu anlayınca Oğuz’un iyi yetişmesi için ona bir aile vaat eder:

Çocuğum, dedi. Ben çocukları çok severim. Fakat Allah bizi bundan mahrum etti. Ben de kendime bir evlat aramaya kalktım. Ne zamandır arıyorum... Bugün sana rastladım, çok terbiyeli bir çocuksun. Sokaklarda terbiyesiz olursun. İstersen gel, ben senin baban olayım, bu Bayan da annen olsun. Bizim oğlumuz ol. (KÇ¹, s. 38)

Komşularımız romanında Nail'i babası Basri Bey bir işte çalışması için okuldan alır. Ama Nail'in ne kadar çalışkan ve okumaya hevesli olduğunu bütün öğretmenleri bilmektedir. (K², s. 51)

Korkunç Yıllar romanında Uğur ve babası Dilaver, dağda karşılarına yaralı bir ayı çıkar. Ayının yaralarını iyileştirdikten sonra her gün ona yemek ve su verirler: "*Babam yolda yemek için doldurduğumuz heybeden biraz cevizli sucukla iki dilim ekmek aldı. Getirdi hayvanın burnuna yakın bir yere koydu.*" (KY, s. 18)

Küçük Adamlar romanında Selim, eniştesi hapse girince onun durumuna çok üzülür. Bu yüzden insanlık gereği her insana merhametli olunması gerektiğini dile getirir. (KA², s. 44)

Küçük Kaptan romanında Ahmet'in denizde boğulmaktan kurtardığı Perihan, merhametli bir rol modeldir: "*Anne, onlar da insan değil mi? Canlarını tehlikeye koyarak ekmek parası peşinde koşan bu adamları düşünmek, onlara acımak ayıp mı?*" (KK, s. 29)

Köyünü Unutan Adam romanında Deli Mustafa'sının kim olduğu çıkınından çıkan mektuptan anlaşılır. "Deli Mustafa" dedikleri adam aslında Mustafa Çavuş'tur: "*Baba, bu memleket için savaşmış kanını dökmüş bir insan karşısındayız. Nasıl canla başla savaşmış ki bir de İstiklal madalyası almış...*" (KUA, s. 12)

Küçük Adamlar romanında Selim'in öğretmeni ile Adnan'ın babası Kerim Bey arasında geçen bir konuşmada Selim'in okumaya hevesli bir çocuk olduğu belirtilir: "*Şu çamaşırcının oğlu pek zeki ve okumağa pek hevesli bir çocuk, dedi.-Selim mi? Ha, bilirim. Hayran kalıyorum zekâsına. Kendi kendini yetiştiriyor.*" (KA², s. 11)

Küçük Çıracak romanında Ahmet, çocukluğunda okulu bırakmak zorunda kalır. Yıllar sonra içinde kalan bu hevesi tatmin etmek ister ve eşinin kardeşini okutmak için elinden geleni yapar:

Hüsamettin, Ahmed'in zoruyla yeniden okula başlamış liseyi bitirmişti. Kendisi okuyamadığı için Ahmet'in okumakta hevesi kalmamıştı. Çocuğun okuması için elinden geleni yapmış onu da zorlayıp liseyi bitirtmişti. Şimdi çocuk doktor olmak için daha büyük okullara gidiyordu... (KÇ¹, s. 72)

Maymunlar Adası'da Oğuz ve arkadaşları bir adaya çıkarlar. Uzun bir süre maymunların yaşadığı bu adada yaşarlar. Adadan ayrılırken, adanın yüksek bir yerine şöyle bir kaide dikerler: "*Denizci arkadaşlar, adanın tatlı suyundan, lezzetli yemişlerinden istifade ediniz. Fakat burada yaşayan canlı hayvanlara karşı silah kullanmayın. Onlara iyi muamele ediniz.*" (MA, s. 74)

Öksüz Murat romanında Salim Reis, babası tarafından istenmeyen Murat'ı yanına alır. Hiç çocuğu olmayan bu adam, bir baba şefkatiyle ona bakar: "*Benim çocuğum olmadı. Buna kendi oğlum gibi bakarım. Babası karısının ölmesini herhalde dört gözle bekliyormuş. Ben almasam çocuğu bir hain insana verecek. Hiç olmazsa ben merhamet sahibiyim.*" (ÖM, s. 6)

Öksüz Oğlan'da Öksüz Selim'e köyün muhtarı sürüye çobanlık yapma işini verir. Ama Selim, kendisi dağa, bayıra çıktığında kedisi yalnız ve aç kalır diye bu işi kabul etmez. (ÖO, s. 51)

Pasifikte Bir Türk Genci'de Can ve eşi Sevim, hayvansever olma yönleriyle birer rol model karakterlerdirler: "*Hemen bu son derece kadar zayıflamış olan hayvanı kucakladı; evin önüne kadar getirerek gölgeye yatırdı: - Sevim biraz süt verelim belki canlanır, dedi.*" (PBTG, s. 41)

Serseri Çocuklar romanında Yılmaz, yıllarca sokaklarda büyüyüp okula gitmediğinden sokak çocuklarına yardımcı olmak ve onları istihdam edecek bir yer kurmak istediğini belirtir: "*Ben de Lamia kadar olsun okumak için hemen çalışmaya başlayacağım. Ve en büyük isteklerinden biri de başıboş serseri, avare çocukları barındırmak, onları bu çamurdan kurtarmak için bir müessese kurmaktır.*" (SÇ¹, s. 96)

Sokak Çocuğu romanında Yaşar, işe ihtiyacı olduğunu bilen arkadaşı Halil'in önerisiyle fırın sahibi Mustafa Efendi'nin yanına gider ve orada çalışmaya başlar: "*Şuna bir ekmek ver. Allahını seversen. İnsanın içi dayanmıyor.*" (SÇ², s. 9)

Talısız Çocuk'da Davut Efendi'nin ölümünde sonra oğlu Ali'ye Salim Reis sahip çıkar. Çocuğa: “*Baban öldüyse ben de senin baban sayılırım. Yalnız yapamazsın. Korkarsın. Gel bizimle otur*” der (TÇ, s. 9)

Unutulan Çocuk romanı, zengin bir ailenin çocuğu iken terk edilen Ercan'ın kendi başına yaşadığı hayat mücadelesini ve başına gelenleri anlatır. Ercan, küçükken evin Arap kalfasına verilir. Kalfa onu kendi çocuğu gibi sever, büyütür:

Hem bu anne hiç azarlamıyan her istediğini yapan, daima seven ve vefakarlık göstermek için sebepler arayan bir ana idi. Akşam olunca incitmeden, canını sıkmadan elini ayağını yıkayan en iyi yiyecekler yediren, bir köşede uyursa alıp yatağına götüren ve ona masallar anlatan kara anne onu kohnunda da yatırıyordu. (UÇ, s. 9)

Üç Arkadaş romanında Kenan'ın babası Cemil Bey, okuyamadığı için oğlu Kenan'ın okuyup doktor olmasını ister: “*Sanat fena değildir ama ben seni Doktor yapmak isterim oğlum, diyordu. Çalış, iyi oku. Benim seni çalıştıracak bilgim yok ama...*” (ÜA, s. 28)

Yetim Malı romanında Talha Bey yardımlaşmayı seven, fakirler için elinden geleni yapan rol model bir karakterdir: “*Yavaş yavaş hanları, hamamları satıyor, memleketten kazanılan parayı fakir fukaraya yardım için veriyor, hayır işlerinde bulunuyordu.*” (YM, s. 28)

Yolunu Şaşıran Adam romanında Türkçe Öğretmeni Gündüz Bey, vatansever bir öğretmen olup bunu da öğrencilerine aşılama çalışır:

Arkadaşlarım biz Türk'üz, bizim tarihin en derin, en karanlık uzaklığından gelen bir ırkımız, bir varlığımız var. Biz yeryüzüne medeniyet getiren insanlarız. Genç arkadaşlarım. İçimizde öyle bir aile çocukları var ki, annelerinin tuttıkları yol yüzünden bir frenk mukallidi oluyorlar. Soysuzlaşıyorlar. Milliyetlerini kaybediyor, dejenere bir tip olarak içimize karışıyorlar. Genç arkadaşlarım, Anadolu, bizi besleyen bizim anayurdumuz olan bu ülke tam bir ihmale vuruyor. Orada yaşayan ırkdaşlarımız, orada yaşayan köylümüz bize ümitsiz gözlerle veya ümitle bakıyor. Fakat biz onları küçümsüyor, onları bayağı adi buluyoruz. Oradan Anadolu'dan bucak bucak kaçıyoruz. Orayı kalkındırmak aklımıza gelmiyor. Bir, iki yıl sonra mezun olacaksınız benim genç arkadaşlarım. Anadolu'yu unutmayın. (YŞA, s. 8)

Yuvadan Uzak'ta Selim Baba, bütün insanlara sevgiyle yaklaşan hoşgörülü davranan biridir:

Bu çocukla çocuk, büyükle büyük olan bir adamdı. Bazan bir subay gelip tahta kutulardan birisine oturarak onunla konuşur, bazan küçüklü büyüklü çocuklar çevirisini sarardı. O büyükle ve küçükle konuşmadan hep aynı zevki alıyor, hep yüzü gülüyor, küçükleri de büyükler kadar candan dinliyordu. (YU, s. 29)

Zavallı Büyükbaba romanında Necdet, dışarıda gördüğü yaşlı ve bakımsız bir adama acıyıp ona yardımcı olmak ister: “*Bu havada hiç kimse elini cebine sokup da insana para vermez. Al şu yirmi beş kuruşu da bir çörek al. İçin ısınır!*” (ZB, s. 22)

3.1.1.8. Saygı Erdemi Bağlamında Rol Model Karakterler

Saygı, erdemli bir kişilik geliştirme ve oluşturma sürecinin ontolojik yapı taşlarından biridir. Bu yüzden kişilik gelişiminde varlıksal bir öneme sahiptir. Bu bağlamda insanın yaratılışı gereği erdemli bir birey olarak yetişmesi ve sosyalleşmesi bakımından eğitsel etkinliklerin ve çalışmaların esas koşuludur. Nitekim insanın erdemli bir kişilik geliştirmesi için ontolojik ihtiyaçlarından biri olan saygı erdemini temel almayan bir süreçten bahsetmek mümkün değildir (Ergen, 2019: 480). Romanlarda saygı erdemi başlığı altında büyüklere saygı, fikirlere saygı ve emeğe saygı konuları ele alınmıştır. Tespit edilen rol model karakterlere ait bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Altın Bilezik romanında bir demirci dükkânında çalışan Ahmet, dükkâna gelen yaşlı bir ustaya saygı göstererek elini öpmek ister: “*Ahmet, onun elini öperken için de saygı ile karışık bir korku duymuş, yüreği çarpmıştı.*” (AB, s. 8)

Balıkçı Güzeli romanında Selim; büyüklerine karşı saygılı, herkesin yardımına koşan, sorunlara çözümler bulan, yiğit bir gençtir: “*Selim büyüklerine nasıl saygı göstereceğini çok iyi biliyordu.*” (BG, s. 59)

Gerçek babasını arama serüvenini anlatan *Benim Babam* romanında, Orhan annesinden ona kalan hatıralara hele de ona ördüğü kazağa çok değer vermektedir: “*Rica ederim Orhan Beyin annesine ait bazı hatıraları olan okul çantasını iyi bir yere saklayınız. Düşününüz ki bunlar bir anne hatırasındır.*” (BB, s. 14-15)

Çiftlikteki Sürgünler romanında Oğuz, babası iflas ettikten sonra ailecek Rasim amcasının yanına giderler. Oğuz çiftlikte çalışmaya başlar. Babasının yüzünden fakir oldukları için babasını hiç suçlamaz ve onun kıymetini daha iyi anlamaya başlar: “*Fakat ne olursa olsun o bizim babamızdı.*” (ÇS, s. 55)

Çocuk Pazarı romanında Ayşe, fakir ailesini geçindirebilmek için çeşitli işlerde çalışır. İşten kazandığı parayla da ailesine baktığı için yaptığı işe, çalışmaya önem vermektedir: “*Bu benim sanatım. Ben bundan ekmecek yiyor, babama, anama, kardeşime bakıyorum.*” (ÇP, s. 103)

Kemalettin Tuğcu, *Çocuklar Adası* romanında zamanlarını boşa harcayan, sorumluluklarının farkında olmayan çocukların başlarına gelen bir felaket ile birlikte güçlerini birleştirerek neler yapabildiklerinin hikâyesini anlatır: “*Senin sözünden hiç çıkmayız Bekir Amca.*” (ÇA, s. 8)

Hırsızın Oğlu romanında Ayhan, büyüklerine karşı çok saygılı bir çocuk olmasıyla romanın rol model bir karakteridir: “*Ayhan komiserin elini tuttu, öptü. Adam çok müteessir oldu. Arkasından uzun uzun baktı.*” (HO, s. 57)

Huysuz Çocuk romanında evin kâhyasından başka kimsesi kalmayan Orhan, bayramda hem büyüğü olduğu için hem de kendisine saygı duyduğu için Sait Efendi’nin elini öper: “*Adam utanıyordu. Fakat Orhan onun elini öptü.*” (HÇ, s. 52)

İncili Terlik romanında ileri görüşlü bir kadın olan Gülmisal Kalfa’ya Celile Hanım; her işini danışır, “*Bir kere de dadıma soralım!*” diyerek dadısının fikrini almak ister, onun fikirlerine değer verir. (İT, s. 12)

Kaçık romanında Mustafa Çavuş’un (Deli Çavuş), ağabeyine karşı saygısı vardır. (K¹, s. 88)

Kimsesiz Adam romanında Erol, çalıştığı işe verdiği önemi işini en iyi bir şekilde yaparak göstermektedir: “*Ben eve bakıyorum. Alnımın teriyle para kazanarak: anamı kardeşimi yaşatmak isterim. Başkasının yardımı ile onları beslemek işime gelmez.*” (KA¹, s. 62-63)

Komşularımız romanında Cahit, “*Çalışan eller kirli olmaz.*” sözleriyle sınıf arkadaşı Nail’in alın teriyle çalışmasına saygı duyduğunu ifade eder. (K², s. 43)

Küçük Adamlar romanında Selim alın teriyle çalışıp para kazanılan her işe saygı duymakta ve her işi en iyi bir şekilde yapmaktadır: “*Ben dört seneden beri bu işteyim. Ben ev geçindiriyorum. Sende iş yoksa yok dersin. Ama bir lokma ekmeğin peşinde koşan sırtında aile yükü olan bir gençle alay etmeğe hakkın yok.*” (KA², s. 93)

Küçük Gazeteci romanında Ali, kendisine yardım etmek için yaygılık olarak kullanılmak üzere gazete almak isteyen bir müşterisine gazetelerin bu amaçla alınmasını istemediği için gazetelerini satmak istemez: “*Yaygılıkkâğıtları Tahtakalede satıyorlar, dedi. Gazete okumak içindir. Ben ekmecek yediğim gazeteyi yaygı için satamam.*” (KG, s. 49)

Küçük Kaptan romanında Ahmet, emek harcamadan alın teri dökmeden ele geçen paranın hakkı olmadığını düşünmektedir. (KK, s. 45)

Öksüz Oğlan romanının köy öğretmenini yazar anlatıcı, “*O genç, zeki ve mesleğini seven bir öğretmendi.*” ifadesiyle rol model bir karakter olarak okura aktarır. (ÖO, s. 54)

Serseri Çocuklar romanında Yılmaz; bulduğu her işi yapar, hiçbir işi küçümsemez, yaptığı her işe saygı duyan bir çocuktur: “*Doğru çocuktuk. Aza çoğa bakmazdı. Arsızlığı da yoktu. Ne iş olsa yapardı. Yük taşımak, odun istifa etmek, merdiven ve bahçe süpürmek, süprüntü atmak, pazarcuların toplanmasına yardım etmek onun işleri iyiydi.*” (SÇ¹, s. 18)

Sokak Çocuğu romanında Yaşar, alın teri dökerek bir işte çalışmanın dilenmekten daha iyi olduğunu aktarır: “*Sakın bir daha dileneyim deme, dedi. O zaman darılırım sana. Elini açmak yalvarmak para istemek çok ayıp.*” (SÇ², s. 36)

Talısız Çocuk'da Ali, babası öldükten sonra alın teriyle para kazanıp yaşamını sürdürmeye devam eder: “*Emeğiyle para kazanıyor, kimseye yük olmuyorum. Ayıp mı?*” (TÇ, s. 23)

Üç Arkadaş romanında Hamdi Baba; insanların sözüne değer verdiği, görmüş, geçirmiş bir rol modelidir: “*Efendi Baba, sizin bu işte ihtisasınız olduğunu söylediler. Sizin için canlı bir tarih, ayaklı kütüphanedir dediler. Hem herşeyin doğrusunu söylemişsiniz.*” (ÜA, s. 23)

Üvey Baba romanında Lamia'nın küçük yaşta sırtına ağır yükler alması onu büyümeye zorlar ve olgunlaştırır. Böylece insanların fikirlerine saygı gösterir ve herkesi olduğu gibi kabul eder: “*Her insanın kalbi bir olmaz Beyefendi. Samiha Hanım beni tanımak istemiyor. Ben de onun düşüncesine saygı göstereceğim.*” (ÜB, s. 29)

Yer Altında Bir Şehir romanında Osman Baba; hatırı sayılır, sözüne değer verilir bir rol modelidir:

Osman baba yeraltı şehrinin en hatırlı adamlarından birisi olmuştur. Elini öpmek, duasını almak için herkes yolunu bekliyordu. O söze başlayınca ortalıkta çit çıkmıyordu. Son yaptığı savaşta gösterdiği cesaret ve işleri yoluna koyarak peşinde götürdüklerinin burnunu bile kanatmadan, birçok düşman askerine kırarak dönmesi herkesin gözünde onu bir kat daha yükseltmişti. (YABŞ, s. 73)

Yuvadan Uzak romanında Selim Baba ve Toraman, kazanılan paranın emek harcanarak hak edilmesini savunurlar: “*Bana bedava para almak güç geliyor. Biz işçiyiz, alnımızın teriyle para kazanıyoruz.*” (YU, s. 31)

3.1.1.9. Vefa Erdemi Bağlamında Rol Model Karakterler

Her insanın sahip olması gereken vefa duygusu, sevginin geçici olmama durumu anlamına gelmektedir. Özmen'e göre, vefa duygusu yapılan iyiliğe karşı insanın kendini borçlu hissetmesi, şükran duygusuyla dolu olması ve kendisine edilen yardımları unutmaması olarak ifade edilir. İnsan dünyaya geldiğinde önce ailesine, arkadaş çevresine, yakınlarına, dostlarına, komşularına ve hatta hiç beklemediği bir anda ona yardım edecek tanımadığı kişilere muhtaçtır. Kendisine yapılan iyiliklere ve yardımlara karşı etrafına minnet duygusu beslemesi, şükran duyması vefa olarak açıklanmaktadır (Özmen, 2016: 133). Kemalettin Tuğcu'nun incelenen eserlerinde tespit edilen vefa erdemine sahip rol model karakterlere ait bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Ah Bu Çocuklar romanında Mustafa, dilencilerin elinden kurtardıkları Ali'nin babasının Dilenci Rıdvan olduğunu öğrenir ve Ali'yi onlara kavuşturur. Mustafa'nın onlara yaptığı bu iyilik karşısında Dilenci Rıdvan, ona ve Fatma'ya minnet duyar: “*Kusura bakmayın çocuklarım! dedi. Bu yavrucağı yaşatan, büyüten sizsiniz. Siz olmasaydınız biz onu bulamıyacaktık. Sevinç arasında şaşkına dönüp sizi unuttuk. Gücünüze gitmesin. Bize dünyamızı şenlik yapan sizleri bırakmıyacağız.*” (ABÇ, s. 83)

Anasının Kuzusu romanında Adnan, annesinin ona ve kardeşine olan fedakârlığına karşı bir vefa borcu hisseder: “*Annem bu kadar zavallı bir kadın olduğu halde ben ona böyle sıcak ekmekler getirmek için neden çalışmıyorum? Ona böyle ekmek getirmek sevinci küfeci olmak acısını kat kat bastırmaz mı?*” (AK, s. 49)

Arkadaşım Teoman romanında Erol ile Teoman okula giderken Teoman yolda Erol'u gezmeye gitmeye zorlar. Erol, bu teklifi kabul etmez. Teoman'a, ailelerine karşı vefa görevlerini yerine getirmeleri gerektiğini söyler: “*Senin teklif ettiğin şey doğru değil, diyordum. Okuldan kaçmak, başkalarını aldatmak fena bir harekettir. Bizim için bu kadar masraf ediyorlar, bizim okumamız, elimizden geldiği kadar büyüklerimizi memnun etmemiz lazım.*” (AT, s. 31)

Bu Toprağın Çocukları romanında Yaşar herkesin yardımına koşan bir çocuktur. Her zaman ona yapılan iyiliklere karşı içinde bir vefa duygusu besler: “*Kimin nerede hatırını kırmışsam burada söylesin ayaklarına kapanayım, dedi. Kim bana bir yudum su verdiyse ben ona bir bakraç su vereyim. Bir lokma ekmek verenlere ben bir somun vereyim.*” (BTÇ, s. 66)

Çalınmış Çocuklar romanında Selim ile Ayşegül birbirlerinden başka kimseleri yoktur. Gittikleri her yerde kendilerine yapılan iyilikleri karşılıksız bırakmak istemezler: “*Onların bu iyiliklerinin altında kalmak istemiyen Ayşegül yemek pişirirken kadına yardım etti.*” (ÇÇ, s. 47)

Düşkün Çocuk 'ta Yılmaz Balıkpazarındaki eski ustası Vasil Usta'yı ziyarete gider: “*Ustacığım hem seni görmeğe, geçmiş olsun demeye geldim; hem de borcumu vermeğe...*” (DÇ, s. 45)

Ekmek Parası romanında Erol, babasının suçsuzluğunu ortaya çıkarmak için Bayan Esin'den yardım ister. Gerçek suçlu bulunduktan sonra Erol sayesinde Bayan Esin de rahat bir nefes alır. Kendisini bir beladan kurtardığı için Erol'a "Erol o bana yedirdiğin simitlerin tadını ömrüm boyunca unutmuyacağım. Sen yalnız babanı değil, benim de hayatımı kurtardın" der (EP, s. 128).

Garip romanında Mehmet (Garip), kendisine yapılan iyilikleri hiçbir zaman unutmaz: "Yine en iyi derece ile imtihan verdiği için yatılı, parasız okuyor ve bu imtiyazına karşı nankörlük etmiyordu. Okulda herkese karşı saygılı, sessiz ve ağır başlıydı." (G, s. 32)

Hırsızın Oğlu romanında Ayhan hırsızlıkla suçlanır. Sıra arkadaşının babası komiser olduğu için Ayhan'ın hırsızlık yapmadığını anlayıp onu serbest bırakır. Ayhan, komiserin ona yaptığı iyiliği hiç unutmayacağını söyler:

Ayhan komiserin elini tuttu, öptü. Adam çok müteessir oldu. Arkasından uzun uzun baktı. Ayhan odadan çıkarken başını çevirmiş bu iyi yürekli adamı bir kere daha bakmıştı. Önce çok korktuğu ve demir kadar sert bulunduğu bu adamın yumuşaklığını, iyiliğini ömrünün sonuna kadar unutmayacaktı. (HO, s. 57)

İncili Terlik'te Gülmisal'i Ekrem'in babası Orhan Bey köşkten kovar. Gülmisal Kalfa evden ayrılırken Ekrem'e veda eder. İstedığı zaman evine gidebileceğini ve onu bırakmayacağını söyleyip bir vefa örneği gösterir: "Allahısmarladık küçük bey, dedi. Ben gidiyorum. Baban beni kovdu. Hamdolsun Efendim beni düşündü. Kimseye muhtaç değilim. Sen benim evimi biliyorsun. Başın sıkılırsa bana gel. Ben buradan ayrılmakla sizleri bırakmış değilim." (İT, ss. 26)

Kaçık romanında Meliha Hanım eşine olan vefakârlığını şöyle anlatır:

"Ama ben kocama sizin yaptığınızı yapmazdım. Eğer hakikaten katil olsa bile başama bir kaza geldi diye onun hayatından çekilmezdim. Benim de kocam vardı. Küçük yaşta oğlum yetim kaldı. Evlenmeği aklıma bile getirmedi, hem de çok yoksul kalmıştım." (K¹, s. 76)

Kardeşim Tomris'te vefalı Fatma, doğup büyüdüğü, anne ve babasının mezarının olduğu köye su götürmeyi arzular: "Olsun, ben orada yaşadım, anam, babam orada yatıyor. Biraz para biriktireceğim, dağın önünden akıp giden kaynağın suyunu köye getireceğim." (KT, s. 28-29)

Kimsesiz Adam'da Erol vefalı bir çocuk olduğu için zamanında kendisine yardımları dokunan komşusu Sedat Bey'i hastaneye ziyarete gider. Giderken de yanında bir şişe kolonya götürür: "Çocuğum, sana çok teşekkür ederim. Şu hastaneye geldim geleli bir kimse beni yoklamadı. Ben yalnız kimsesiz bir insanım. Sen küçük bir insan, fakat dost bir insansın." (KA¹, s. 51)

Küçük Adamlar'da Selim, ustasının ona yaptığı tüm iyiliklere karşı bir vefa duygusu taşır: "Evinde barındım. Sabahleyin çay, kahvaltı ayağıma geldi. Rahat bir döşekte yattım. Beni kendi evlatları gibi sevdiler. Nankörlük mü edeyim?" (KA², s. 30)

Küçük Çırak romanında Ahmet, ustasına karşı her zaman vefalıdır. Kendisini dövmesine rağmen ona yaptığı iyilikleri hiç unutmaz: "Senin iyiliğinin sonu yok. Beni dövdünse hırsız diye dövdün. Kabahat senin değil ki. Hepsi geçer Allah sana ömür versin." (KÇ², s. 51)

Küçük Kaptan romanında Ahmet denizde boğulan küçük bir kızı kurtarır. Bu kız bir doktorun kızıdır. Kızını kurtardığı için Doktor Bey, ömrü boyunca Ahmet'e borçlu olacağını söyler: "Perihanı iki defa ölümden kurtardı, dedi. Biz ölünceye kadar bu gence minnettarız." (KK, s. 68)

Pasifikte Bir Türk Genci romanında Tefvik Usta, diğer çalışanların Can'a kötülük etmemesi için ona yardım etmek ister. Tefvik aynı zamanda eskiden Can'ın babasının yanında çalıştığı için ona olan iyilik borcunu da ödemiş olacağını düşünmektedir: "Babanızın ekmeğini yemiş bir adam sıfatıyla size elimden gelen yardımı yapmak istiyorum." (PBTG, s. 7)

Talısız Çocuk'da Ali'yi babası öldükten sonra yapayalnız kaldığı için Salim Reis yanına alır. Ona sahip çıkan, onu büyüten adama olan vefası yönüyle Ali, romanın bir rol model karakteridir: "Onu ben kurtarmadım. Salim Reis kurtardı. Bana boğazın sularını karış karış öğretmeseydi ben de onu kotranın yanında arıyacaktım. O akıntı ile sürüklenip gidecekti." (TÇ, s. 38)

Yavrucuk romanında Vedat Bey, kendisine yapılan iyilikleri göz ardı etmeyen vefalı bir rol modelidir: "Eğer ağabeyimin dediğini yapsaydın o kadın yaşamazdı, ben de çıldırırdım. Müsaade et senin bundan sonraki hayatında biz tanzim edelim." (Y, s. 146)

3.2. Rol Model Karakterlerin Erdemlere Göre Dağılım Tablosu

Romanlar	Adalet	Azım	Yardımlaşma ve Diğerkâmlık	Dostluk	Dürüstlük ve Güven	Kanaatkârlık	Sevgi ve Merhamet	Saygı	Vefa
ADÇ			3		1		4		
ABÇ			7		1	1	3		1
A	1		3				3		
AB	1	1	3		1		1	2	
AR	2		1	2					
AK	2	1	5	2	4	2	2	1	1
ADK				3	4		4		
AT	1	1	4	2		1	2		1
BO			3		2	1	2		
BG			1			1	4	1	
BB			1				1	1	
BMÇ	1		2				1		
BTÇ	1		1			1	3		1
ÇÇ							1		2
ÇS						1		1	
ÇP			2			1	2	1	
ÇA							7	6	
Ç			2			1			
DÇ	1		2		1		1		1
EP			3		1				1
EB			1				1		
G							1		1
GY							1		
Romanlar	Adalet	Azım	Yardımlaşma ve Diğerkâmlık	Dostluk	Dürüstlük ve Güven	Kanaatkârlık	Sevgi ve Merhamet	Saygı	Vefa
HO	1		4				3	1	1

HÇ	1		2	1		1	2	1	
İA			2			1	1		
İT	1		4				3	1	1
K ¹	1					1	1	1	1
KT		1					2		1
KA ¹	1		1				2	1	1
KÇ ¹	1		1	1	1		1		
K ²	1		1				1	1	
KY	2						2		
KGY			1						
KUA			1				1		
KA ²	1		3				3		1
KÇ ²	1						1		1
KG	2		1		1	1		1	
KK	1		1		1		1	1	1
MA							1		
ÖM	1		1		1		3		
ÖO	1		1		2	1	2	2	
PBTG			1		1		2		1
SÇ ¹	1		2	1	2	1	2	1	
SÇ ²	1		3		1		2	1	
TÇ			1			1	1	2	1
UÇ	2		1				2		
ÜA			5		2	1	1	2	
Romanlar	Adalet	Azim	Yardımlaşma ve Diğerkâmlık	Dostluk	Dürüstlük ve Güven	Kanaatkârlık	Sevgi ve Merhamet	Saygı	Vefa
ÜB			1		1			1	

Y			2						1
YABŞ			1		1			1	
YM	2		2				2		
YŞA			1		1		2		
YU	1						1	2	
ZB			1				1		
TOPLAM	33	4	89	12	30	18	90	33	20

Tablo 1: İncelenen romanlarda erdemlere göre rol model karakterlerin romanlara dağılımını gösteren tablodan şu sonuçlar çıkmıştır: Adalet 33, azim 4, yardımlaşma ve diğerkâmlık 89, dostluk 12, dürüstlük ve güven 30, kanaatkârlık 18, sevgi ve merhamet 90, saygı 33 ve vefa erdeminde 20 rol model karakter tespit edilmiştir. En çok rol model karakter sevgi ve merhamet erdemlerinde tespit edilmiştir. Sevgi ve merhamet erdemlerinden sonra en çok rol model karakter bulunan erdem, yardımlaşma ve diğerkâmlık erdemleridir. Romanlarda sevgi dolu, merhametli ve yardımsever rol model karakterlerin çoğunlukta olması Tuğcu'nun ve çizdiği rol model karakterlerin sevgi ve yardımlaşma erdemlerine ne derece önem verdiğini göstermektedir.

3.3. Romanlarda Rol Model Karakterlerin Özellikleri

Romanlarda rol model karakterler çocuk ve yetişkin olma özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

3.3.1. Çocuk Rol Model Karakterlerin Özellikleri

Kemalettin Tuğcu'nun örneklem alınan 55 çocuk romanında 64 "rol model çocuk" tespit edilmiştir. Bu modeller cinsiyetlerine göre 16 kız, 48 erkek çocuktan oluşmaktadır. Ebeveyn durumlarına göre bu çocukların 28'i yetim veya öksüzdür. Tespit edilen 36 çocuğun anne-babası vardır. Okul-iş durumuna göre çocukların 20'si işçi, 25'i öğrenci, 16'sı da hem çocuk işçi hem de öğrencidir. 1 çocuk ise okul çağında değildir. Yaşam alanlarına göre çocukların 12'si köy veya kasabada, 42'si şehirde yaşamaktadır. Bu çocukların tamamı yaşadıkları sosyal çevrenin özelliklerini taşımaktadırlar. Çocuklar yardımsever, çalışkan, saygılı ve dürüst bir karaktere sahiptirler.

Tuğcu, romanlarını oluştururken genellikle gerçek hayattan yararlanmıştır. Eserlerindeki başkarakterler, genellikle 11-15 yaş aralığındaki çocuklardır. Romanlarda erkek çocuklar kız çocuklarına göre sayıca daha fazladır.

Romanlarda çocuk karakterlerin aile ve yetiştirme durumları değişiklik göstermektedir. Ana karakter olan çocukların bir kısmı öz anne babalarıyla bazen mutlu bazen mutsuz bir aile ortamında büyümüşlerdir. Bu çocuklar hem okuyup hem de ailelerine işlerinde yardımcı olmaktadır. Babanın çalışmadığı durumlarda bu sorumluluğu erkek çocuklar, erkek çocukların olmadığı durumlarda da kız çocukları almaktadır. Bu şekilde rol model çocuklar çalışmakta, ailelerine destek olmaktadır.

Tuğcu'nun romanlarında üvey anneler olumlu karakterlerdir. Yazarın *İncili Terlik*, *Serseri Çocuklar*, *Üvey Baba* gibi romanlarında üvey anneler yardımsever ve şefkatlidirler.

Köy veya kasabada yaşayan çocuklar, çalışmak için şehre giderler. İş ayırt etmeden buldukları ilk işte çalışırlar. Küçük yaşta olmalarına rağmen çalıştıkları her işi çabucak öğrenir, ustalaşırlar. Bir yetişkin olgunluğuyla işlerini özenle yapar, başarılı olurlar. Maharetleri, dürüstlükleri, çalışkanlıklarıyla takdir toplayıp sevilirler.

Çocukların bir kısmı hem okumakta hem de çalışmaktadır. Bu çocuklar okulda başarılıdırlar ve arkadaşlarına derslerinde yardımcı olurlar. Zengin aileler bu çocuklara yardım etmeyi teklif ederler. Fakat onlar bu teklifi kabul etmezler. Karşılıksız yardımda bulunmak, onlar için büyük bir erdemdir. Çalışmak zorunda kalıp okula gidemeyen çocuklar ise kendilerini geliştirmenin

çabası içerisindeyler. Azimle, sabırla ve inançla karşılaştıkları sorunları çözmeye çalışırlar. Bu yönleriyle çocuk karakterler, idealist karakterlerdir.

Kemalettin Tuğcu, romanlarında erkek çocuklarını ön plana çıkarırken onlara yüklediği karakter özellikleri kız çocuklarına da yükler. Kız çocukları da erkek çocukları gibi kendi ayakları üzerinde durabilen, güçlü ve azimli karakterlerdir. Anne-babalarından birini ya da her ikisini de kaybetmiş olsalar bile hayata tutunmaya çalışırlar. Küçük yaşta sorumluluk alırlar. Ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak için en ağır işlerde çalışmaktan çekinmezler. Akıllı, yardımsever, becerikli, çalışkan, cömert, dürüst, merhametli vb. özellikleri olan bu kız çocukları bir yandan çalışmakta bir yandan da okula gitmektedirler. Eve döndüklerinde de ev işleriyle ilgilenirler. Erkek çocuk karakterler gibi onlar da çalışıp çabalayarak iyi bir gelecek kurma hayalindedirler. Hayatlarındaki tüm engelleri aştıktan sonra evlenme çağına geldiklerinde karşılarına çıkan kendileri gibi iyi özelliklere sahip kişilerle evlenip mutlu olurlar. Kız çocuklarının eğitim görmeleri, gelecekte çalışmak veya bir iş sahibi olmak için değildir. Onlar ilerde iyi bir eş ve anne olabilmek için eğitim görmektedirler.

3.3.2. Yetişkin Rol Model Karakterlerin Özellikleri

Örneklem alınan 55 çocuk romanında 94 yetişkin rol model karakter tespit edilmiştir. Yetişkin rol model karakterlerin 23'ü kadın, 71'i erkektir. Kadınların tamamı ev hanımı, erkeklerin 12'si eğitimci (öğretmen-müdür), 5'i doktordur. Geri kalanlar farklı iş ve meslekleri yapmaktadır. Yaşam alanlarına göre rol model karakterlerin 6'sı köylü, 87'si şehirlidir. Karakterler, yardımsever, merhametli, yol gösterici, hoşgörülü ve adil özelliklere sahiptirler.

Araştırma kapsamında incelenen *Altın Rüyası*, *Balıkçı Güzeli*, *Köye Gelen Yabancı*, *Maymunlar Adası*, *Pasifikte Bir Türk Genci*, *Yer Altında Bir Şehir* ve *Yolunu Şaşırın Adam* romanlarında ana karakterler yetişkinlerden oluşmaktadır. Romanlarda anne, baba, büyükbaba, doktor, öğretmen, polis, avukat, balıkçı, demirci gibi yetişkin karakter bulunmaktadır.

Romanlardaki anneler genellikle eşleri tarafından terk edilmiş kadınlardır. Çocuklarına bakmak için tek başlarına mücadele eden anneler; güçlü, görgülü, duyarlı, akıllı, fedakâr ve sabırlıdır. Annelerin genellikle fiziksel ve ruhsal özellikleri olumludur. Çocukları için her türlü fedakârlığı yaparlar. Bunların dışında romanlarda olumsuz anne örnekleri de bulunmaktadır.

Romanlarda ideal baba karakteri ise sınırlıdır. Babalar romanlarda genellikle silik karakterlerdir. Yazar, babası Ali Galip Bey'le olan olumsuz ilişkisinden dolayı baba karakterlerini olumsuz bakış açısıyla yansıtır. Babalar romanlarda ya ölmüş ya evi terk etmiş ya da bir suç işleyip hapsedilmiştir. Tuğcu, dede karakterlerine de çok sevdiği dedesi Faik Bey'den etkilenerek romanlarında yer vermiştir. Romanlardaki dede karakteri merhametli, hoşgörülü, şefkatli ve sevecen karakterlerdir.

Tuğcu, işleyeceği konuya ve vermek istediği mesaja göre rol model karakterler belirlemiştir. Çocuk edebiyatında karakterlerin yaş, cinsiyet, yaşanılan çevre ve gerçeklik açısından çeşitlilik olması okurlar için yararlıdır. Yetişkin karakterlerin yer almasıyla karakterlerin yaş konusunda çeşitliliği sağlanmıştır. Çocuk okurlara verilmek istenen bazı iletiler için romanlarda yetişkin karakterlere yer verilmesi yerinde olmuştur. Çocuk sevgisi, büyüklere saygı göstermek, yol gösterici olmak, problem çözmek, komşuluk ilişkileri gibi örnek davranışların kazanılmasında eserlerde çocuk ve yetişkin karakterlerin bulunmasının çocuk okurlara olumlu bir etki yapacağı düşünülmektedir.

Tuğcu'nun incelenen romanlarında yetişkin erkek karakterler kadın karakterlerden sayıca daha fazladır. Kadınlar genellikle eğitilmiş ev hanımıdır. Eğitim almış olsalar bile gelecekte iyi bir eş ve anne olmak için okumuşlardır. Erkekler ise dışarıdaki hayatta daha özgür, aktif, başarılı, yetenekli ve cesur özellikleriyle çeşitli meslekleri/işleri yapmaktadırlar. Bu yetişkin karakterler, çocukların gelecekte örnek alabilecekleri rol model karakterlerdir.

Köylü karakterler; genellikle okumamış, hayatlarını köyde geçirmeye devam eden, her türlü yeniliğe karşı çıkan tiplerdir. Romanlarda az da olsa okumak için köyden göç eden rol model

karakterler de vardır. Bu karakterler köylerine öğretmen, doktor ya da mühendis olarak geri dönerler. Amaçları köylüleri aydınlatmak, onlara yol göstermektir.

Belirtilen karakter romanlarda polis, komiser, avukat, demirci, tüccar, bakkal, kahveci, marangoz vb. işlerde çalışırlar. Bu kişiler genellikle başkaraktere yardım eder, iyilik yapar, yol gösterir veya onları olabilecek bir tehlikeden korurlar. Sonuç olarak Tuğcu'nun romanlarında gerçek hayatla örtüşen farklı meslek gruplarına mensup karakter zenginliği vardır. Karakterlerin bir kısmı örnek alınabilecek özelliklere sahiptir.

Sonuç ve Tartışma

Hikâye edici metinlerin çocuk eğitime önemli katkısı vardır. Nitekim ilköğretim ve ortaöğretim müfredat programlarında hikâye edici metinlerden mümkün olduğunca yararlanılması önerilmektedir. Dolayısıyla öğrencilere tavsiye edilecek hikâye edici metinlerin tanınması önem arz etmektedir. Metinlerin kişisel gelişime katkı sağlayacak niteliğe sahip olması gerekmektedir. Özellikle çocuklara rol model olacak karakterler üzerine kurgulanmış metinler tercih edilmelidir. Bu çalışmada Kemalettin Tuğcu'nun romanları rol model bağlamında incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Romanlar 11-14 yaş aralığındaki bireylere hitap etmektedir. Dolayısıyla çocuk edebiyatının birer ürünüdür.
 2. Romanlarda ana kahramanlar yardımsever, saygılı, çalışkan, azimli, fedakâr, cömert, dürüst, vefalı ve kanaatkârdır. Dolayısıyla ana kahramanlar çocukların rol model alabilecekleri tiplerdir.
 3. Kahramanlar, Türkçe Öğretim Programı'ndaki "Erdemler" temasıyla uyumlu olup çocukların kişisel gelişimine katkı sağlayacak niteliktedirler.
 4. İncelenen romanlar arasında çocuk rol model karakterlere en fazla yer veren romanlar *Çocuklar Adası* ve *Aradaki Demir Kapı* adlı eserlerdir.
 5. İncelenen romanlar arasında yetişkin rol model karakterlerin en fazla olduğu romanlar *İncili Terlik*, *Ahretlik* ve *Adını Değiştiren Çocuk* adlı eserlerdir.
 6. Rol model karakterler, cinsiyetleri bakımından incelendiğinde eserlerde erkek çocuklara kız çocuklardan daha fazla yer verildiği görülür. Bu tespit yazarın erkek egemen bir toplumda yaşamasına kaynaklanır. Çocukların akranları ve hemcinsleriyle daha iyi özdeşleşim kurdukları göz önünde bulundurulduğunda kız çocuklarına *Ahretlik*, *Altın Rüyası*, *Çocuk Pazarı*, *Kardeşim Tomris* ve *Üvey Baba* romanları tavsiye edilmektedir.
 7. Romanlarda ana karakterlerin tamamı olumlu karakterlerdir. Olumlu karakterler, roman sonunda olumlu davranmanın karşılığını alırlar. Olumlu kahramanların karşıt tematik gücünü temsil eden yan karakterler genellikle olumsuzdur. Karşıt tematik güçler, çocuk okurlara iyi ve doğru arasında karşılaştırma yapma imkânı sunarlar.
 8. Romanlarda idealize edilen karakterler, azimli ve kararlıdır. Çağımız insanlarına rol model olabilecek niteliğe sahiptirler.
 9. Romanların geneli diyaloglar üzerine kurgulanmıştır. Dolayısıyla çocukların dört temel dil becerisini geliştirmeye katkı sağlayacak niteliğe sahiptirler.
 10. Roman karakterleri aşırı idealize edilmeden hayatın gerçeklerine uygun olarak tasarlanmıştır. Dolayısıyla çocukların kendilerini bulacakları özelliklere sahiptirler.
 11. Roman kahramanları millî ve ahlaki değerleri taşımaktadırlar.
 12. Romanlarda kimsesiz çocuklara yönelik bir farkındalık oluşturulmaktadır. Hayatın zorluklarına karşı mücadele eden bu çocuklar, okurlar için birer rol model olma özelliğine sahiptirler.
 13. Araştırma kapsamındaki romanlarda önemli yazım ve noktalama hataları tespit edilmiştir. Romanlar yeni basımlarında bu hatalardan arındırılmalıdır.
- Çocuk okurların rol model alabilecekleri karakterler üzerine kurgulanan roman ve hikâyeler her zaman için bir gerekliliktir. Özellikle cep telefonu ve internet bağımlılığının arttığı çağımız çocuk

okurları için bu tür eserlere çok daha fazla ihtiyaç bulunmaktadır. Bu anlamda Kemalettin Tuğcu'nun romanlarının önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Nitekim Nergiz Çorapçı da (2019) bir çocuk edebiyatı yazarı olarak incelediği Kemalettin Tuğcu'nun romanlarının bu konuda önemli bir boşluğu dolduracağı inancındadır. Çorapçı'nın tespitlerine göre yazar romanlarında millî duyguları, ahlaki ve vicdani değerleri çocuğun duygu ve hayal dünyasını etkileyecek şekilde verebilmektedir. Romanlarda “*sevgi, merhamet, tutumluluk, yardımlaşma, çalışarak kazanma, sabır, din, misafirperverlik gibi değerler yoğun olarak işlenmiştir.Yazarın romanları, bu değerlerin çocuğa kazandırılmasında materyal olarak kullanılabilir*” (Şimşek, 2015:98). Kemalettin Tuğcu'nun romanları çocuk gerçekliğine uygun sadeliktir. Eray Çolakçı'nın da (2019) tespitlerine göre romanlar dil sadeliği bakımından Türkçe eğitiminde daha etkili kullanması gerekmektedir. Romanların dil sadeleşiminin yanında çocuklara rol model olacak karakterler üzerine kurgulanmış olması yazarı her zaman için saygın ve kalıcı kılmaktadır.

Kaynakça

- Akalın, Ş. H. vd. (2011). *Türkçe sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Alver, M. ve Kesicioğlu, Oğuz S. (2019). Karakter ve değer eğitimi yaklaşımları ve uygulamaları. Kağan, M. ve Yılmaz, N. (Ed.). *Karakter ve değer eğitimi* içinde (ss. 155-174). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Arıcan, E. (2006). *Kemalettin Tuğcu romanlarında çocuk temsilleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Arlı, Melike S. (2005). *Kemalettin Tuğcu romanları: özgün bir popüler edebiyat türü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.
- Ayverdi, İ. (2010). *Misalli büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Lugatı.
- Bozkurt, Y. (2018). *Genç erişkinlerde pozitif ve negatif rol modellerin beş büyük kişilik faktörü kapsamında incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Carr, A. (2015). *Positive psychology: The science of happiness and human strengths*. Routledge.
- Çelik, K. (2021). *Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında Rol Model Karakterler ve Erdemler* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Çolak, E. (2019). *Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında zaman*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Çorapçı, N. (2019). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Kemalettin Tuğcu: hayatı, sanatı ve çocuk romanları üzerine bir inceleme*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Demirel, S. , Geçen, M. A. , Seven S. , Tozlu, N ve Uludağ, M. A. (2011). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ekşi, H. & Ersoy, F. (2020). Karakter ve değer eğitiminde rol model olarak öğretmen. Ekşi, H. ve Katılmış, A. (Ed.). *Karakter ve değerler eğitimi* içinde (ss.143-178). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2020). Kavramsal çerçeve: temel kavramlar. Ekşi, H. ve Katılmış, A. (Ed.). *Karakter ve değerler eğitimi*, içinde (ss. 1-25). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2018). “Kimsesiz Çocukların Kimsesiz Yazarı”. Şirin, M. R. (Ed.), *Kemalettin Tuğcu: Çocuklara Okumayı Sevdiren Yazar. Kültür ve Turizm Bakanlığı Anma ve Armağan Kitapları Dizisi 51*, (ss. 223-229) içinde. İstanbul: İmak Ofset Basım Yayın.

- Ergen, G. (2019). “Erdemli Bir Kişilik Geliştirme Süreci Olarak Eğitim Sürecinin Temel Yapı Taşları: Sevgi, Saygı, Güven”. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 13(29), 480-510.
- Ersanlı, E. (2007). Çocuğun davranışlarının biçimlenmesinde rol model davranışların etkisi. A.Solak (Ed.). *Okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu içinde* (ss.321-327). Ankara: Hegem Yayınları.
- Güney, N. (2007). *Kemalettin Tuğcu'nun elli romanında ölüm ve şiddet konusunun incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Güven, Ahmet Z. ve Ulusoy, F. (2020). “Türkçe Eğitiminde Değerler Aktarımı”. Güven, A. Z. (Ed.), *Türkçe Eğitime Genel Bir Bakış*. (ss. 297-341) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Güven, G. (2007). *Charles Dickens ve Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde toplum eleştirisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi].Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. (2. Baskı). Ankara: Timaş Yayınları.
- Karataş, E. (2014). Çocuk edebiyatında karakter kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 33. 60-79.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebî eserlerin kullanılması. *Journal of Turkish Studie*. 6. 1.1439-1454.
- Karatay, H. (2020). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. Şimşek T. (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* içinde (ss. 79-127). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kasa, B. (2015). “İlkokul Döneminde Değerlerin Kapsamı”. Yağan Güder, S. (Ed.), *Okul Öncesi ve İlkokul Döneminde Değerler Eğitimi*, (ss. 109-120) içinde. Ankara: Eğiten Kitap.
- Kılınç, Fatma E. (2015). “Okul Öncesi Dönemde Değerlerin Kapsamı”. Yağan Güder, S. (Ed.), *Okul Öncesi ve İlkokul Döneminde Değerler Eğitimi*, (ss. 21-35) içinde. Ankara: Eğiten Kitap.
- Kürkçüoğlu, B. Ü. (2010), *0-6 yaş arası çocukların temel gelişimsel özellikleri: bilişsel gelişim ve dil gelişimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Linley, P. A., Maltby, J., Wood, A. M., Joseph, S., Harrington, S., Peterson, C., ... & Seligman, M. E. (2007). Character strengths in the United Kingdom: The VIA inventory of strengths. *Personality and individual differences*, 43.2. 341-351.
- Nacar, B. (2008). *Çocuk hikâyelerinde din eğitimi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Pelenk, A. (2010). *Güven Kavramı: Sivil Toplum Örgütleri, Medya, Hükümet ve Ticari Kuruluşlara Yönelik Ampirik Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Peterson, C. & Seligman, M. E. (2004). Character strengths and virtues: *A handbook and classification (Vol. 1)*. Oxford University Press.
- Oruç, B. (2019). *Kemalettin Tuğcu'nun hikâyelerinde söz varlığı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.

- Özmen, S. (2016). *Çocuk Hikâyelerindeki Kahramanların Çocuklara Rol-Model Olma Durumları*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Şimşek, Ş. (2005). *Kemalettin Tuğcu'nun hayatı ve 50 romanından hareketle çocuk edebiyatımızdaki yeri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Şimşek, Ş. (2015). Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında değerler eğitimi, *International Journal of Humanities and Education*, 1.1. 79-104.
- Türk Dil Kurumu, (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ural, S. (2014). Çocuk edebiyatı yapıtlarındaki yaşam gerçekliği. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*. 107.756. 637-641.
- Uzuner Yurt, S. (2011). Çocuk Yayınları. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* içinde (ss. 69-78). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yalancı, T. (2013). *Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde kurgu ve gerçeklik*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2001). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul:Remzi Kitabevi.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sunmuşlardır.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.